ORTODOKSİA

Ahlakî ve dinî resale

Müdiri mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος ΙΓ' — ΚΠολις. — Δεκέμβριος 1938. — Τεῦχος 12.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Παντὶ τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ Γεννηθέντος Σωτῆρος Χριστοῦ

Ἐν ἀγάπῃ ἀπευθύνοντες ὑμῖν, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τὴν ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ταύταις ἑορταῖς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πατρικὴν ἡμῶν πρόσρησιν, ψάλλομεν μετὰ τῶν ἀγγέλων: « *Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία* ».

Ὁ οὐράνιος οὗτος ὕμνος ὁπόσην παρηγορίαν ἐνσταλάζει εἰς τὰς τεταραγμένας καρδίας κατόπιν τῶν μεγάλων δοκιμασιῶν διὰ μέσου τῶν ὁποίων διῆλθε τὰς ἡμέρας αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὸ λῆγον ἔτος!

Ἐν μέσῳ χειμῶνι θαλασσοπορήσαντες, ἀφίγμεθα τέλος εἰς λιμένα, λιμένα ἀσφαλῆ, λιμένα μυστικόν, οὐράνιον — τὸ τῆς Βηθλεὲμ Σπήλαιον. Ἐν αὐτῷ αἱ ἀνήσυχοι ἡμῶν καρδίαι εὑρίσκουσι τὴν ποθητὴν γαλήνην, τὴν ἐλπίδα οἱ ἀπηλπισμένοι, οἱ πονοῦντες τὴν ἀνακούφισιν, οἱ θλιβόμενοι τὴν παρηγορίαν, οἱ κλονιζόμενοι τὴν στήριξιν. Οἱ πάντες ἀντλοῦμεν θάρρος καὶ δύναμιν καὶ οἰκοδομὴν ἐν ταῖς τρίβοις τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Παρὰ τὴν φάτνην τοῦ Θείου Βρέφους ἡ ψυχὴ ἡμῶν μυχιαίτατα αἰσθάνεται ὅτι δὲν συνέχει πλέον ἡμᾶς ὁ δεσμὸς τῆς ἀρᾶς, ὅτι εἴμεθα τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός, διὰ τὴν πολλὴν Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἀποστείλαντος αὐτὸν τὸν Μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱὸν ἵνα ἐξαγάγῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀγωνίας τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπεργάσηται διὰ τῆς θεϊκῆς Αὐτοῦ χάριτος καὶ πάλιν τέκνα φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας.

Παρὰ τὴν φάτνην ἡ ἠθικὴ τάξις ἀποκαθίσταται, τὸ καθῆκον μετουσιοῦται εἰς εὐλογίαν, οἱ ἀνθρώπινοι δεσμοὶ ἐξαγνίζονται, ὁ ἄγνωστος καθίσταται ἡμέτερος, ὁ πεινῶν γίνεται κοινωνὸς τοῦ ἄρτου τῆς τραπέζης ἡμῶν, ὁ γυμνὸς περιβάλλεται διὰ τοῦ ἑτέρου χιτῶνος ἡμῶν.

Ἀξιωθέντες τοίνυν ἵνα προσκυνήσωμεν τὸν ἐν σαρκὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ ἐν φάτνῃ πενιχρᾷ ἀνακλιθέντα Οὐράνιον ἡμῶν Λυτρωτήν, ἐγκολπωθῶμεν καὶ ἐπιμαρτυρήσωμεν ἰδιαζόντως κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν τὴν ἱερὰν ἰδεολογίαν ἣν Ἐκεῖνος ἀπεκάλυψε τοῖς ἀνθρώποις. Ἰδιαιτέρως νῦν, ὅτε ἡ ἀνθρωπότης κρίσιμον καὶ πάλιν διανύει καμπὴν καὶ ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ δυστυχία ἐν μέσῳ ἡμῶν ἔστηκε, πανταχόθεν δὲ ἀναθρώσκει κονιορτὸς καταρρεόντων οἴκων, ἐπέλθωμεν οἱ πάντες, ἕκαστος κατὰ δύναμιν, ἀρωγοὶ

τοῖς ἐν ἀνάγκαις ἀδελφοῖς ἡμῶν, δαψιλέστερον τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας ἀσκοῦντες. Οὕτω καὶ ἡ χαρὰ ἡμῶν ἔσται πεπληρωμένη καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία ἡμῶν εὐπρόσδεκτος.

Ταῦτα ἀπευθύνοντες ὑμῖν, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ταύταις ἑορταῖς τῆς εὐσεβείας ἡμῶν, ἐπευχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος δῷ ὑμῖν διελθεῖν ταύτας ἐν ὑγείᾳ καὶ πνευματικῇ χαρᾷ. Αὐτὸς καὶ τὸν ἀνατέλλοντα νέον σωτήριον τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ ἐνιαυτὸν δωρήσαιτο ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν φορὸν εὐημερίας, τῷ κόσμῳ δὲ παντὶ ἔμπλεων γαλήνης σταθερᾶς καὶ εἰρήνης βαθείας.

Ἡ χάρις τοῦ κατὰ σάρκα Γεννηθέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν μετὰ τῆς πατρικῆς ἡμῶν εὐλογίας εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Χριστούγεννα 1938.

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

Ο ΝΕΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Διὰ τῆς κανονικῆς ψήφου τῆς Διοικούσης Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθούσης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Τοποτηρητοῦ σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου τῇ 10ῃ τοῦ παρόντος μηνός, καὶ διὰ τῆς Βασιλικῆς προκρίσεως ἀκολούθως, ἀνυψώθη εἰς τὸν διὰ τῆς τελευτῆς τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου χηρεύσαντα Ἁγιώτατον Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὁ σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Χρύσανθος, Ἀποκρισιάριος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις. Ἡ Α. Μακαριότης ἐζήτησεν ἐν τῷ μεταξὺ παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἔλαβεν ἐπὶ τούτῳ τὴν κανονικὴν ἀπὸ τοῦ Κλίματος αὐτοῦ ἀπόλυσιν καὶ τὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας εὐλογίαν. Ἡ ἐνθρόνισις τῆς Α. Μακαριότητος ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος ἐν τῷ ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τῇ 18ῃ τοῦ μηνός.

Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρύσανθος (Φιλιππίδης) ἐγεννήθη ἐν Κομοτινῇ τῆς Θράκης τῷ 1881. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ἀριστεύσας τῷ 1904. Ὑπηρέτησεν ὡς Ἀρχιδιάκονος καὶ Γενικὸς Ἐπίτροπος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Τραπεζοῦντος. Τῷ 1907 ἀπεστάλη εἰς Εὐρώπην πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Ἐπανελθὼν διωρίσθη Ἀρχειοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας». Κατὰ Μάϊον τοῦ 1913 ἐξελέγη Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος. Ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐκτιμῶσα τὴν Α. Σεβασμιότητα διώρισεν Αὐτὴν ἀπὸ τοῦ 1926 Ἀποκρισιάριον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν Ἀθήναις καὶ ἐχρησιμοποίησεν Αὐτὴν εἰς διαφόρους κατὰ καιρὸν σοβαρὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀποστολάς.

Κληρικὸς ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς, ἀπ᾿ αὐτῶν τῶν πρώτων βαθμίδων τῆς Ἱερωσύνης, διακριθείς, ἀνεδείχθη ὕστερον ἐν τῷ ἀρχιερατικῷ ὑπουργήματι ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία φωτεινὴ καὶ ἐπιβάλλουσα. Ποιμὴν ζηλωτής, κήρυξ τοῦ θείου λόγου δεδοκιμασμένος, κάτοχος ἐν ἐπιστήμῃ πολλῇ τῆς τε ἔσω καὶ τῆς θύραθεν παιδείας, συγγραφεὺς δόκιμος, γλωσσομαθής, ἀριστοκράτης τὴν ἐμφάνισιν, ἱεροπρεπὴς τὸν χαρακτῆρα, εὐγενὴς καὶ μειλίχιος τοὺς τρόπους, συνετὸς καὶ ψύχραιμος, γνώστης βαθὺς τῶν ἀπασχολούντων τὴν καθόλου Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν γενικῶν ζητημάτων, ἐπέτυχεν ἤδη κατὰ τὸ διάστημα τῆς ποιμαντορίας αὐτοῦ καὶ μετέπειτα ἐκτὸς αὐτῆς διατελέσας νὰ ἐμφανίσῃ ἑαυτὸν καὶ ἐπιβληθῇ ὡς μία τῶν ἐξεχουσῶν ἱεραρχικῶν φυσιογνωμιῶν τοῦ Κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τοιοῦτος ὢν ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ τίμια συμφέροντα τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὰς εὐθύνας ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ἡ Θεία Πρόνοια.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

Ἦτο νύκτα· βαθὺ σκότος ἐσκέπαζε τὰ περίχωρα τῆς Βηθλεέμ. Σκότος ἀσυνήθιστο, ποὺ δὲν εἶδέ ποτε ὁ κόσμος. Καμμία φυσικὴ ἀντίδρασις, ἄστρα, σελήνη, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ σκορπίσῃ τὸ τρομακτικό, τὸ ἐξαιρετικὸ ἐκεῖνο σκότος. Τὸ ἄστρο τὸ ὑπερφυσικό, τὸ προικισμένο μὲ θείαν λάμψιν, ποὺ ἐφάνη στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς, ἤρχισε νὰ διευθύνεται πρὸς ἕνα μυστηριῶδες σπήλαιον, ὅπου ἐγεννᾶτο ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, Ἐκεῖνος δ.λ.δ. διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἄγγελος εἶχεν εἰπῇ εἰς τὸν Ἰωσήφ, μνηστῆρα τῆς Μαρίας Θεοτόκου, « καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ***Ἰησοῦν·*** αὐτὸς γὰρ ***σώσει*** τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν » (Ματθ. α, 21). Ὅσο τὸ ἄστρο ἐκεῖνο προχωροῦσε τόσο καὶ τὸ σκότος ἀραιώνετο· ὁλόκληρα μαῦρα σύννεφα ἐσκορπίζοντο καὶ διελύοντο μόλις ὡς ἤρχοντο εἰς ἐπαφὴν καὶ μὲ τὴν πειὸ ἀδύνατον ἀκτῖνα τοῦ ἐκθαμβωτικοῦ « Ἀστέρος »

Τὸ βαθὺ σκότος ἐσυμβόλιζε τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν σκότος εἰς τὸ ὁποῖον ἦτο βυθισμένη ὁλόκληρος ἡ Ἀνθρωπότης. Ἦτο « ἡ χώρα καὶ σκιὰ θανάτου » μέσα στὴν ὁποίαν καὶ ὁ πειὸ ὀξὺς πνευματικῶς καὶ προικισμένος μὲ τὰ πειὸ δυνατὰ νοερὰ μάτια ἔμενε τυφλός· τυφλὸς ἀπέναντι τῆς Μεγάλης Ἀληθείας, « τοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης ». Δὲν ἠμποροῦσε νὰ διακρίνῃ τὸν ἰδιόρρυθμον δρόμον ποὺ ὁδηγεῖ πρὸς τὰ μυστηριώδη ὕψη τοῦ Ἀπείρου, πρὸς τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἀνοίγονται αἱ ἑπτὰ σφραγῖδες μὲ τὰς ὁποίας εἶναι σφραγισμένον τὸ βιβλίον τῶν μυστηρίων τοῦ Σύμπαντος. Τὸ φῶς ποὺ τοῦ ἔδιδεν ἡ φυσική του διανοητικὴ δύναμις ἐθαμβώνετο, ἐσκοτίζετο ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄπλετον φῶς τοῦ Ἀπείρου. « Ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ Χρόνου »· τὸ ἄστρο τὸ φορτωμένο μὲ θεῖον, μὲ οὐράνιον φῶς, « ἐστάθη » ἐπάνω στὸ σπήλαιον.

Ἐκεῖ ἀνεπαύετο τὸ βρέφος, ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς. Ἀπὸ

ἐκεῖ ἀκτινοβολοῦσε τὸ Ἄπειρον καὶ ἐφώτιζε τὰ πεπερασμένα πλάσματά του. Ἦτο ὁ φωτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἴδῃ μακράν, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ζητεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ, νὰ χορτάσῃ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικήν του δίψαν ἀτενίζων πρὸς ἐκεῖνον ποὺ εἶπε «ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω», καὶ «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε» (Ἰωάνν. στ, 35, ζ', 37). Ἦτο ὁ μυστηριώδης ἐναγκαλισμὸς τοῦ πεπερασμένου μὲ τὸ Ἄπειρον.

Ἡ μικρὰ κόμη Βηθλεέμ, τὸ πενιχρὸν σπήλαιον, ἡ εὐτελὴς φάτνη, ὅλα σύμβολα τοῦ «πράου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦ». Παρίστανον μὲ τὸν πειὸ ζωντανὸν καὶ πειὸ συγκεκριμένον τρόπον τὴν περὶ ταπεινοφροσύνης διδασκαλίαν Ἐκείνου ποὺ ἐδίδαξε «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.»

Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ, ποὺ ἄλλοτε μὲ τὰ ἄυλά του πτερὰ εἶχε κυκλώσῃ τὸ «μικρὸ δωμάτιον» τῆς Μαρίας Παρθένου καὶ εἶχε ταράξῃ τὴν προσευχήν της, τὸν μυστηρηριώδη διάλογόν της πρὸς τὸν Θεόν, τὸν Ἰεχωβᾶ, διὰ νὰ τῆς εἴπῃ τὸ παράδοξον Εὐαγγέλιον καὶ νὰ τὴν προσφωνήσῃ μὲ τὸ «χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία ὁ Κύριος μετὰ σοῦ», ἐμφανίζεται καὶ πάλιν. Ἐμφανίζεται μὲ πλῆθος ἀγγέλων. Περικυκλώνουν τὸ σπήλαιον. Φυλάττουν τὸ «ἐρημικὸ» κατάλυμα, ὅπου χωρεῖ ἡνωμένον τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον. Ἡ στρατιὰ τῶν ἀγγέλων γεμάτη ἀπὸ χαρά! Βλέπει τὸ μέλλον μὲ τὴν ἰδίαν ἀκρίβειαν μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τὸ παρόν. Διακρίνει τὸ κατάντημα τῆς Ἀνθρωπότητος ποὺ θὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν «Δύναμιν» τοῦ Σπηλαίου. Ἀτενίζει καθαρὰ εἰς τὸ μακρυνὸν μέλλον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ φθάσουν ὅσοι, ὡς οἱ Μάγοι, θὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν των ἀπὸ τὸν οὐράνιον «Ἀστέρα». Θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον γενικῶς, πῶς θὰ εἶναι ὕστερον ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας. Οἱ ἄγγελοι ποὺ εἶναι ἐπάνω στὸ «Σπήλαιον» μετροῦν τὰ χρόνια, τοὺς αἰῶνας, μὲ τὸ μέτρον ἐκεῖνο, διὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁποίου ὁ Προφητάνα

εἶπε τὰ λόγια «χίλια ἔτη παρὰ Κυρίῳ, ὡς ἡμέρα μία». Ἔχουν ἐμπρός τους μίαν ἄλλην Ἀνθρωπότητα ποὺ πιστεύει ὁλότελα εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς, τοῦ δικαίου, τῆς ἀληθείας, τῆς ἀγάπης καὶ ζῇ ἐμπνεομένη καὶ κινουμένη μὲ αὐτήν. Διασχίζουν τὴν πυκνὴν ὁμίχλην τῶν αἰώνων καὶ βλέπουν τὴν μέλλουσαν ἀνθρωπότητα νὰ χρησιμοποιῇ τὸν σίδηρον καὶ ἄλλα μέταλλα ὄχι διὰ νὰ κατασκευάζῃ ὅπλα πολέμου καὶ καταστροφῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ φιλοτεχνῇ ὄργανα, στοιχεῖα εἰρηνικοῦ πολιτισμοῦ, ἔργα «***ἀπολέμου εὐνομίας***» κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ὑψιπέτου Πινδάρου. Οἱ ἄγγελοι τοῦ Σπηλαίου ἀνοίγουν τὰ βιβλία τῶν προφητῶν διὰ νὰ ψάλουν τὰ λόγια· «ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ κρινεῖ ἀναμέσον λαῶν πολλῶν καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως εἰς μακράν· καὶ κατακόψουσι τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκέτι μὴ ἀντάρῃ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος ῥομφαίαν, καὶ οὐκέτι μὴ μάθωσι πολεμεῖν. Καὶ ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑποκάτω ἀμπέλου αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν» (Μιχ. δ. 1—4. Ἡσαΐου, β, 2 - 4). Καὶ εἰς τοὺς φθόγγους αὐτοὺς τῆς ἀγγελικῆς συναυλίας προστίθεται ἡ ἐπῳδὸς ποὺ τὴν ψάλλουν οἱ ἄγγελοι μαζὶ μὲ τοὺς ἀγραυλοῦντας ποιμένας τῆς Βηθλεέμ, «δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς ***εἰρήνη***, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Τί εἶναι ἡ σοφία τοῦ κόσμου ἐμπρὸς εἰς ἐκεῖνα ποὺ μᾶς φανερώνει τὸ Σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ; Τί εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη, ἡ πεπερασμένη σοφία, ὅταν τὴν παραβάλωμεν πρὸς τὴν θείαν, πρὸς τὴν ἄπειρον σοφίαν; Εἶναι ὅ,τι τὸ σκότος πρὸς τὸ φῶς, τὸ ψεῦδος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἡ γῆ πρὸς τὸν οὐρανόν, τὰ φθαρτὰ πρὸς τὰ ἄφθαρτα. Ὅταν συλλογιζόμεθα, ὅταν φιλοσοφοῦμεν, χωρὶς τὸ φῶς ποὺ ἀντανακλᾷ ἀπὸ τὸν «Ἀστέρα» τῆς μυστικῆς Βηθλεέμ, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ λύσωμεν τὰ προβλήματα ποὺ ταράσσουν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας.

Τὸ κατάντημα τῶν τοιούτων σκέψεων καὶ μελετῶν μας

εἶναι σκότος, ἀμφιβολία, μελαγχολία, ἀπαισιοδιοξία. Ὅταν παίρνομεν ὡς ὁδηγὸν εἰς τὰς ἐρεύνας μας τὸν «Ἀστέρα» ποὺ ἠκολούθησαν οἱ Μάγοι—«ἐξ Ἀνατολῶν» προσανατολιζόμεθα πρὸς τὴν αἰωνίαν, τὴν ἀθάνατον ἀλήθειαν, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύεται ὁ θνητὸς μὲν ἀλλὰ σκεπτόμενος ἄνθρωπος. Ὁ ἀληθινὸς Χριστιανὸς εἴτε ἁπλῶς σκέπτεται, εἴτε φιλοσοφεῖ, εἴτε εὑρίσκεται ἐνώπιον λυπηρῶν ἢ χαρμοσύνων ἐξωτερικῶν περιστάσεων, καταλήγει γεμάτος ἀπὸ ἐλπίδα εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐθυμίαν. Ἐὰν λυπῆται, λυπῆται κατὰ Θεόν, καὶ ἐὰν χαίρῃ, χαίρει κατὰ Θεόν. Πολλοὶ θεωροῦν τὴν κατὰ κόσμον λύπην παραγωγικήν [1]), γόνιμον διὰ τὴν ποίησιν, διὰ τὰ δημιουργήματα ἐν γένει τῆς φαντασίας. Γονιμωτέρα εἰς ἀνωτέρας διανοητικὰς συλλήψεις εἶναι τόσον ἡ κατὰ Θεόν χαρά, ἡ χαρὰ τῆς Βηθλεέμ, ὅσον καὶ ἡ κατὰ Θεὸν λύπη. Ἐκεῖνος ποὺ κατέχεται ἀπὸ μίαν τοιαύτην χαράν, ἢ ἀπὸ μίαν τοιαύτην λύπην, πλημμυρεῖ μέσα εἰς ὑποβλητικὰς σκέψεις καὶ μεταρσιώσεις· ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἐσωτερικήν του ὕπαρξιν «ῥέουσι ποταμοὶ ὕδατος ζῶντος». Ἡ Θεία χαρὰ κάμνει καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγραμμάτους ποιμένας ποιητάς, ποὺ ψάλλουν μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σπηλαίου «δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

[1]) Ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Schelley ἔγραψε· Most wretched men
are cradled into poetry by wrong;
they learn in suffering what they teach in song.
(Ἄνθρωποι πολὺ δυστυχισμένοι ἐλικνίσθησαν
εἰς τὴν ποίησιν μὲ τὶς δυστυχίες τῆς ζωῆς. Ὅ,τι διδάσκουν
μὲ τὸ ᾆσμα (=ποίησιν), τὸ ἔμαθον προηγουμένως μὲ τὰς θλίψεις)

Καὶ ὁ Γερμανὸς Heine ἐκφράζεται κατ' ἀνάλογον τρόπον.
«Aus meinen grossen Schmerzen
Mach' ich die kleinen Lieder».
(Ἀπὸ τὴν μεγάλην μου λύπην βγάζω καὶ κατασκευάζω τὰ μικρά μου ᾄσματα).

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΥΜΑ

«Νόμοι φυσικοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπάρχουν ἀφ᾽ ἑαυτῶν, οὔτε ἔχουν ἀπόλυτον κῦρος, ἀλλ᾽ ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χάριν τῶν ὑπ᾽ Αὐτοῦ ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, εἶναι δυνατὸν ἐνίοτε ν᾽ ἀποβάλλουν τὸ σχετικὸν κῦρος αὐτῶν προσωρινῶς, ὅταν ἐπιζητῆται ἡ πραγματοποίησις ἀνωτέρου τινός σκοποῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς συνήθους πορείας τῶν φυσικῶν νόμων εἶναι ἀνεπίτευκτος» ἔλεγε πρὸ 250 περίπου ἐτῶν ὁ διάσημος φιλόσοφος Λεϊβνίτιος (1646—1716), διακηρύττων τοιουτοτρόπως μὲ ὅλον τὸ κῦρος τῆς σοφίας του τὸ δυνατὸν τοῦ θαύματος. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἄλλοι ἐπιστήμονες καὶ φιλόσοφοι, εἴτε προγενέστεροι τοῦ Λεϊβνιτίου, εἴτε μεταγενέστεροι αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης δῆθεν καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀπέκλεισαν τὴν πραγματικότητα τοῦ θαύματος, θεωροῦντες αὐτὸ ὡς ἀσυμβίβαστον μὲ τοὺς ἀπαραβάτους νόμους τῆς φύσεως, εἰς πᾶσαν ὅμως ἐποχὴν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν σύγχρονον πολυπληθεστέρα προβάλλει ἡ παράταξις τῶν ἐμβριθῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες ἀνομολογοῦσιν εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ ἐπιστήμη μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὄντων καὶ τῶν γινομένων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ γνωρίζει, οὐχὶ δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ βάθος αὐτῶν, ἑπομένως οὐδεμίαν ἔχει ἁρμοδιότητα, ἵνα ἀποφανθῇ μετὰ θετικότητος καὶ βεβαιότητος τί ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῶν μυστηρίων καὶ τῶν θαυμασίων εἶναι δυνατὸν καὶ τί εἶναι ἀδύνατον.

Οὕτω λ. χ. πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος ὁ πολὺς Laplace († 1827) ὑπεστήριζεν, ὅτι «τὰ πρῶτα αἴτια καὶ ἡ ἐσωτερικὴ φύσις τῶν ὄντων θὰ μᾶς εἶναι αἰωνίως ἄγνωστα». Τὴν γνώμην ταύτην ἀναλυτικώτερον διατυπώνει ὁ διάσημος σύγχρονος ἀστρονόμος Bigourdan, μέλος τῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, γράφων ὅτι «ἡ ἐπιστήμη οὐδεμίαν ἄλλην ἀξίωσιν ἔχει εἰμὴ τὴν μελέτην τῶν φαινομένων καὶ τῶν ἀριθμητικῶν αὐτῶν σχέσεων, τοῦτο δὲ ὀνομάζει ***διατύπωσιν νόμων***». Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν φυσικῶν νόμων ὁ Bigourdan διαβεβαιοῖ, ὅτι «πολλοὶ μεγάλοι καὶ ὀνομαστοὶ σοφοὶ ὑποστηρίζουσιν, ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι φύσεως ἁπλῶς ***συμπτωματικῆς*** καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξελίσσωνται. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἐπιστήμη σταματᾷ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν, εἰς τὸ ἁπλοῦν κέλυφος τῶν πραγμάτων, ἀγνοοῦσα ἂν ὄπισθεν τῆς ἐπιφανείας ὑπάρχῃ ἀντικειμενική τις πραγματικότης. Καὶ ἂν ἡ πραγματικότης αὕτη ὑπάρχῃ, ἡ ἐπιστήμη ἀδυνατεῖ νὰ τὴν συλλάβῃ».

Καὶ ὁ φυσικὸς Blondel, ἐπίσης Ἀκαδημεικός, ἀνομολογεῖ ὁμοίως τὴν ἄγνοιαν τῆς ἐπιστήμης ἀπέναντι τῶν ἀπορρήτων τῆς φύσεως, λέγων

ὅτι «παρ' ὅλας τὰς θαυμασίας τῆς ἐπιστήμης κατακτήσεις οἱ σημερινοὶ ἐπιστήμονες συναισθάνονται ἑαυτοὺς περισσότερον ταπεινοὺς ἀπέναντι τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα ὁλονὲν ἀνανεοῦνται καὶ ὁλονὲν αὐξάνουν εἰς ἔκτασιν, ἐφόσον προοδεύουν οἱ γνώσεις ἡμῶν». Ἀλλὰ καὶ ἕτερος ὀνομαστὸς φυσικός, ὁ G. Claude, συνάδελφος τοῦ Blondel ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημείᾳ τῶν ἐπιστημῶν, διατυπώνει ἐν προκειμένῳ τὰ ἑξῆς ἀξιοσημειώματα: «διὰ νὰ ἔχῃ, λέγει, ἡ ἐπιστήμη τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς ἀπηγορεύσῃ τὴν πίστιν εἰς τὸ ὑπερφυσικόν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ διευκρινήσῃ ὅλον τὸ ἄγνωστον, ὅλον τὸ μυστήριον, τὸ ὁποῖον περιβάλλει ἡμᾶς Πόσον ὅμως ἀπέχει ἀπὸ τὸ σημεῖον τοῦτο! Ἡ τρομακτικὴ ἔννοια τοῦ Ἀπείρου, ἡ ἀδυναμία τῆς ἐπιστήμης νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν πρώτων αἰτίων, τὰ μυστήρια τῆς σκέψεως καὶ τῆς ζωῆς εἶναι τόσοι λόγοι διὰ τὴν ἐπιστήμην, ἵνα διακηρύξῃ τὴν ἄγνοιαν αὐτῆς!».

Μὲ τοὺς προμνησθέντας σοφοὺς ἐπιστήμονας συμφωνεῖ καὶ ὁ διάσημος φιλόσοφος καὶ μαθηματικὸς Em. Picard, καθηγητὴς τῆς Σορβώννης καὶ μόνιμος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν, ὁ ὁποῖος γνωματεύει, ὅτι «αἱ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι, διαδέχονται ἀλλήλας μὲ ταχύτητα ἐνίοτε καταπληκτικήν, διὰ τοῦτο δὲ ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν εἶναι πλήρης ἐρειπίων, αἱ δὲ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι καθὼς τὰ βιβλία, ἀκολουθοῦν τὴν τύχην των...». Περὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως φρονεῖ καὶ αὐτός, ὅτι «ἔχουν χαρακτῆρα ἁπλῆς πιθανότητος, ἑπομένως στεροῦνται τῆς ἀλογιστίας, τὴν ὁποίαν τοῖς ἀπέδιδον οἱ προγενέστεροι».

Μολονότι δὲ ἡ ὑπόθεσις τοῦ παρόντος δημοσιεύματος εἶναι κυρίως αἱ περὶ θαύματος σκέψεις τοῦ ἀειμνήστου De Launay, ὅμως προέταξα τὰ ἀνωτέρω, διὰ νὰ δείξω ὅτι τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ συμμερίζεται πλειὰς ὅλη διασήμων σοφῶν, κατεχόντων τὰ σκῆπτρα τῆς ἐμβριθοῦς διανοήσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐθεντίας. Οἱ μνημονευθέντες δὲν ἐκπροσωποῦν, φυσικά, τὴν ὅλην παράταξιν, ἀλλὰ μόνον ἐλαχίστην μοῖραν αὐτῆς.

***

Αἱ περὶ θαύματος σκέψεις τοῦ De Launay, ἐκτιθέμεναι κυρίως εἰς τὰ προγενεστέρως μνημονευθέντα ἐν τῇ «Ὀρθοδοξίᾳ» ἔργα του: «Le Christianisme» καὶ «L'Eglise et la Science», συνοπτικῶς ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν, λέγει, ἡ περίπτωσις τοῦ θαύματος εἴς τε τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἀσόφους ἐφαίνετο τόσον φυσική, ὥστε κατ' ἀρχὴν οὐδεὶς διημφισβήτει ἕνα θαυμάσιον γεγονός, οὔτε ἀπέδιδε κἂν σημα-

σίαν εἰς τὴν πιστοποίησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον συνεζητεῖτο εἰς ποῖον θεὸν ἢ δαίμονα ἔπρεπε ν' ἀποδοθῇ. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ δὲν τὰ διημφισβήτουν οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι, οὔτε οἱ ἐθνικοί. Καὶ αὐτὸς ὁ σφοδρὸς πολέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ Κέλσος, ἀποδεχόμενος τὴν πραγματικότητα τῶν θαυμάτων τοῦ Ι. Χριστοῦ, προσεπάθει νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὰ ὡς ἔργα μαγείας. Τὸ νεώτερον ὅμως ἐπιστημονικὸν πνεῦμα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀκολουθεῖ διάφορον νοοτροπίαν.

Ἡ ἐπιστήμη ἐπικαλεῖται τὴν ***νομοτέλειαν*** (déterminisme) ὡς ἀναντίρρητον καὶ ὑποχρεωτικὸν αἴτημα, ἐπομένως ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ ντετερμινισμός, ἐκεῖ τὸ θαῦμα ἀποκλείεται, διότι ἐὰν ὅλα ὅσα συμβαίνουσιν ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένα, οὐδὲν τὸ ἔκτακτον εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ.

Τοιουτοτρόπως ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀντιδρᾷ ἐναντίον τῆς παλαιᾶς νοοτροπίας ἡ ὁποία φαίνεται εἰς αὐτὸν ἁπλοϊκὴ καὶ ἀπηρχαιωμένη. Ἄλλοτε πλεῖστα ὅσα φαινόμενα κατέπλησσον τοὺς ἀνθρώπους, σήμερον ὅμως τὰ πραγματοποιηθέντα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης θαύματα διεμόρφωσαν καὶ εἰς τοὺς ἀμαθεστέρους τοιαύτην ψυχικὴν διάθεσιν, ὥστε τίποτε νὰ μὴ προκαλῇ εἰς αὐτοὺς ἔκπληξιν! Οἱ σύγχρονοί μας φρονοῦν, ὅτι ὅλα τὰ συμβαίνοντα πρέπει νὰ ἔχουν μίαν ἐξήγησιν ἄμεσον καὶ πιθανήν, τὸν δὲ παγκόσμιον ναὸν τῆς φύσεως τὸν μετέτρεψαν εἰς χημικὸν ἐργαστήριον, εἰς τὴν θύραν τοῦ ὁποίου ἀνήρτησαν τὴν ἐπιγραφήν «ἀπαγορεύεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ κάμνῃ θαύματα ἐδῶ»!

Μὴ νομίσετε ὅμως ὅτι συνεπείᾳ τῆς νοοτροπίας ταύτης ἐξηφανίσθη ὁλοτελῶς ἡ ἀρχαία πίστις εἰς τὸ ὑπερφυσικόν. Κάθε ἄλλο! Ἡ πίστις εἰς τὸ ὑπερφυσικὸν διετηρήθη καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐλευθερόφρονας (libre penseurs) μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἤλλαξε χαρακτῆρα καὶ ἀντικείμενον. Ὅλοι ὅσοι ἐναβρύνονται διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις των καὶ ἐπιζητοῦν ἐπιδεικτικῶς τὴν φυσικὴν τῶν ὄντων καὶ τῶν γινομένων ἐξήγησιν, ὑπὸ τὴν προσωπίδα τῆς ψευδοεπιστήμης των κρύπτουν τὴν πίστιν εἰς τὸ ὑπερφυσικόν.

Καθ' ὃν χρόνον παρατηροῦμεν τὴν πλάκα ἑνὸς ὡρολογίου ἐπί τινος δημοσίου κτιρίου, ἐὰν αἴφνης ἴδωμεν τοὺς δείκτας αὐτοῦ νὰ στρέφωνται μὲ ταχύτητα, μόλις περάσῃ ἡ πρώτη μας ἔκπληξις, θὰ ὑποθέσωμεν, βέβαια, χωρὶς δισταγμόν, ὅτι κάποιος ὡρολογοποιὸς καταγίνεται μὲ τὴν διόρθωσιν τοῦ ὡρολογίου. Τοιουτοτρόπως καὶ εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀπροσδοκήτου θεραπείας προσπαθοῦμεν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ φαινόμενον, ἀποδίδοντες αὐτὸ εἰς νευρικὴν ὑποδιέγερσιν. Καὶ νομίζομεν ὅτι μὲ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἀποκλείομεν τὸ ὑπερφυσικόν. Εἴμεθα

ὅμως βέβαιοι ὅτι πάντοτε εἴμεθα ἐν τάξει φιλοσοφικῶς καὶ ὅτι δὲν διαπράττομεν ἀκόμη ἓν αὐθαίρετον αἴτημα, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα συσσωρεύονται εἰς τὴν βάσιν τῆς ἐπιστήμης;

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω γενικὰς ἀπόψεις περὶ τοῦ θαύματος ὁ De launay ἐνδιατρίβει εἰς σημεῖα εἰδικώτερα, ἐξετάζων τὰς δύο θεωρίας, αἱ ὁποῖαι προβάλλονται συνήθως πρὸς ἄρνησιν τοῦ δυνατοῦ τοῦ θαύματος.

Κατὰ τὴν πρώτην θεωρίαν τὸ θαῦμα εἶναι ἀδύνατον, διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θ' ἀνέτρεπε τοὺς νόμους καὶ τὴν τάξιν τῆς φύσεως. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης θεωροῦν τὴν παραδοχὴν τοῦ θαύματος ὡς ἀδικαιολόγητον παραβίασιν τῆς ἀψόγου μηχανικῆς λειτουργίας, τὴν ὁποίαν φαντάζονται ὅτι βλέπουν ἐν τῇ φύσει καὶ ὡς σκανδαλώδη ἀνατροπὴν ἑνὸς φυσικοῦ κώδικος, τοῦ ὁποίου ὅμως παραλείπουν νὰ ἐξετάσουν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν προέλευσιν. Ἐὰν ἐξετάσωμεν ἐπισταμένως τὴν θεωρίαν ταύτην, θὰ τὴν εὕρωμεν ἀστήρικτον, διότι παραδέχεται ὡς ἀποδεδειγμένον ὅ,τι ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ, τουτέστι τὴν ὕπαρξιν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων φυσικῶν νόμων, μὴ ἐπιδεχομένων οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν. Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως τοῦτο ἡ ἄγνοια ἡμῶν εἶναι τελεία. Ἐπικαλοῦνται, φυσικά, τὴν μαρτυρίαν τοῦ κοινοῦ νοῦ, ἀλλὰ μήπως ἐπεχείρησέ ποτε κανεὶς ἐχεφρονῶν ἄνθρωπος νὰ λύσῃ διὰ τῆς καθολικῆς ψήφου οἱονδήποτε ἀλγεβρικὸν πρόβλημα; Λησμονοῦν ὅτι τὸ στιγμιαῖον δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην καὶ αἰώνιον, τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι ἀναγκαίως καὶ πραγματικόν, τὸ ἀπίθανον δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην καὶ ψευδές. Ἀγνοοῦν ὅτι, καθὼς λέγει καὶ ὁ Montaigne, δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα ν' ἀπορρίψωμεν ἓν γεγονὸς διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι μᾶς φαίνεται ἀσύνηθες, διότι ἐκτὸς τῆς συνηθείας, ἡ ὁποία κατ' οὐσίαν εἶναι ἀπατηλή, οὐδὲν ἄλλο μέσον διαθέτομεν πρὸς διαπίστωσιν τῆς πραγματικότητος ἑνὸς γεγονότος, περὶ τοῦ ὁποίου ὅμως μᾶς δίδονται αὐθεντικαὶ διαβεβαιώσεις.

Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν εἶναι τοῦτο· ὅτι ἀπὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, ἀφότου διεμορφώθη ἡ ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως στηριζομένη νεωτέρα φυσική, οἱ φυσικοὶ νόμοι οἱ διέποντες τὸ ἐλάχιστον τοῦτο σημεῖον τοῦ σύμπαντος, τὸ ὁποῖον καλοῦμεν Γῆν, εἶναι πιστοποιημένοι **κατὰ προσέγγισιν**.

Ἐντεῦθεν δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀνυπάρκτους τὰς ἐξαιρετικὰς ἐκείνας περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι κατόπιν αὐστηρῶν ἐρευνῶν, γενομένων παρ' ἀνθρώπων εἰδικῶν καὶ μετὰ σοβαρὰν ἐξέλεγξιν, μελέτην καὶ συζήτησιν ἀνεγνωρίσθησαν ὡς θαύματα

Ἡ συνέχεια εἰς τὸ προσεχές

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

Καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΕΥΦΗΜΙΑΣ ΕΝ ΤΩι ΠΕΤΡΙΩι [1])

Ἐκ τῶν πέντε ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας γνωστότερος καὶ πολλάκις ὑπὸ τῶν Συναξαριστῶν μνημονευόμενος εἶναι ὁ ἐν τῷ Πετρίῳ, τὸ μαρτυρεῖον τῆς ἁγίας, ἢ μᾶλλον ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας.

Τὸ λεγόμενον Πετρίον ἢ Πετρίου, κατὰ τὰ Πάτρια, ὠνομάσθη οὕτω « ὅτι οἶκος ἦν Πέτρου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ καὶ ἔλεγον αὐτὸν Βαρουνιανὸν τὸν Σύρον τὸν πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντα μετὰ δόξης ». Εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅστις διασώζει μέχρι σήμερον τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν, καὶ ὁ ὁποῖος ἐξετείνετο κατὰ μῆκος τοῦ Κερατίου κόλπου ἀπὸ τοῦ Μπαλατᾶ μέχρι τῶν πέριξ τοῦ Οὐν -καπάν, ἔκτισε μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (867—886) εἰς τὴν ὁποίαν ἐνέκλεισε τὰς θυγατέρας αὐτοῦ καὶ ἀπεκειρε μοναχάς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ζωναρᾶ (Χρονικὰ XVI, 8 ἔκδ. Βόννης τ. IV, 24), ἐπιβεβαιουμένην καὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Βασιλείου (*Migne*, P. G. 109, 280). Εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν ἐνέκλεισε Ρωμανὸς ὁ Λεκαπηνὸς τῷ 919 τὴν τετάρτην σύζυγον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ Ζωὴν ἀναφέρονται δὲ καὶ ἄλλαι ἐκ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου γυναῖκες ὑποστᾶσαι τὴν αὐτὴν τύχην ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ (Échos d' Orient ἔτος 35 (1932) σ. 280.)

Ἀλλὰ ποῦ τοῦ Πετρίου ἔκειτο ἡ τοιαύτη μονή; Οἱ Συναξαρισταὶ ὁρίζουσι τὴν θέσιν αὐτῆς πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Ἰουλιανῆς καὶ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου. Κατὰ τὴν 21 Δεκεμβρίου ἡ σύναξις τῆς μάρτυρος Ἰουλιανῆς « τελεῖται ἐν τῷ μαρτυρείῳ αὐτῆς τῷ ὄντι πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἐν τῷ Πετρίῳ ». Κατὰ δὲ τὴν 30 Μαΐου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων μαρτύρων Εὐσεβίου, Ρωμανοῦ, Μελετίου, Χαραλάμπους, Χριστίνης καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Νικομηδείᾳ καυθέντων, ἡ σύναξις « τελεῖται ἐν τῷ μαρτυρείῳ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, τῷ ὄντι πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λαυρεντίου ἐν τῷ Πετρίῳ »· κατὰ δὲ τὸν Λαυριωτικὸν κώδ. Ι 70 « ἡ σύναξις ἐν τῷ μαρτυρείῳ τῆς ἁγίας Εὐφημίας ***ἐν τοῖς Πετρίοις.*** »

Ἀλλ' ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἔκειτο ἐν ταῖς Δεξιοκρατιαναῖς, τὸ δὲ ἀρχαῖον Τυπικὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τὴν 30 Μαΐου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἐγκαινίων τῆς ἁγίας Εὐφημίας ὁρίζει· « τα ἐγκαίνια τῆς ἁγίας

---

[1]) Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἀνεκδότου ἔργου μου « περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων Συνάξεων καὶ τῶν ναῶν ἢ μονῶν ἐν αἷς αὗται ἐτελοῦντο ».

Εὐφημίας ἐν Δεξιοκρατιανκῖς πλησίον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου» (*Δημητριεύσκη* Τυπικὰ Α, 76). Εἰς τὴν μονὴν δὲ τῶν Δεξιοκράτους (τῆς ἁγίας Εὐφημίας) ἐτελεῖτο καὶ ἡ σύναξις τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας (Μαΐου 29), ὅπου ἦν καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς λείψανον.

Ἀλλὰ ποῦ ἔκειντο τὰ Δεξιοκράτους, ὅπου ἦν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ ἡ πλησίον τούτου μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας; Οἱ περὶ τῶν ναῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς τοποθεσίας αὐτῶν γράψαντες καὶ εἰδικῶς ἀσχοληθέντες διΐστανται ὅσον ἀφορᾷ τὸν προσδιορισμὸν τῶν Δεξιοκράτους καὶ ἑπομένως καὶ τῆς τοποθεσίας τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις ἀπεθησαύριζε τὸ λείψανον τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας. Ὁ Mordtmann (Esquisse topogr. σ. 42) τὰ Δεξιοκράτους ὁρίζει ἐκεῖ ὅπου ἐτελεῖτο ἡ σύναξις τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, δηλαδὴ εἰς τὸ Ἁγιᾶ—καπί, ὅπου τὸ σημερινὸν Γκιοὺλ—Τζαμί, τὸ ὁποῖον ἐκλαμβάνει καὶ ὡς μονὴν τῶν Δεξιοκρατιανῶν. Τὸν Mordtmann ἠκολούθησαν καὶ οἱ νεώτεροι τοπογράφοι Schneider καὶ Μ. Νομίδης. Ὁ δὲ Μ. Γεδεὼν (Βυζ. Ἑορτολόγιον σ. 132) τοὐναντίον φρονεῖ ὅτι τὰ Δεξιοκράτους «ἔκειντο ἐκεῖθεν τῆς σημερινῆς πύλης Ἐϊβὰν—σεράγι πρὸς τό Τεφτερδάρ, ἢ ὕπερθεν τούτων καὶ ὅτι ἡ μονὴ (τῶν Δεξιοκρατιανῶν), ἐν ᾗ τὸ λείψανον (τῆς ἁγ. Θεοδοσίας) ἔκειτο ἔνδον τῶν τειχῶν ὕπερθεν ἢ πέριξ τῶν Βλαχερνῶν». Τὴν γνώμην ταύτην στηρίζει ὁ Γεδεὼν ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου (Περὶ κτισμάτων σ. 193), ὅστις προσδιορίζει τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, τὸν ἐν Δεξιοκρατιανκῖς (καὶ πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας κατὰ τοὺς Συναξαριστὰς κείμενον) οὕτω: «Τὰ μὲν οὖν τοῦ κόλπου τοῦδε (τοῦ Κερατίου δηλαδὴ) τοιαῦτά ἐστι. . τό τε γὰρ ἐν ἀριστερᾷ τοῦ κόλπου Λαυρεντίου ἁγίου μαρτύριον (γρ. μαρτυρεῖον) ἀφεγγές τε τὰ πρότερα ὂν καὶ σκότους ἀτεχνῶς ἔμπλεον μεθαρμοσάμενος εἰς τὸν νῦν φαινόμενον ἀνέθηκε τρόπον καὶ αὐτοῦ ἐπίπροσθεν τὸν τῆς Θεοτόκου νεὼν ἐν χώρῳ καλουμένῳ Βλαχέρναις δεδημιούργηκε». Ὅτι πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου, τοῦτο ἐπιβεβαιοῦσι καὶ οἱ συναξαρισταί, τὴν σύναξιν τοῦ προφήτου Ἡσαΐου (Μαΐου 9) ἀναγράφοντες· «τελεῖται δὲ ἡ σύναξις αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, πλησίον τῶν Βλαχερνῶν, ἔνθα μετακομισθὲν τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον κατετέθη». [1])

Πῶς θὰ συμβιβασθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ἀντίθετοι γνῶμαι δύο σοβαρῶν

---

[1]) Ταῦτα κατὰ τὸν Συναξαριστὴν τοῦ Sirmond (*Delehaye*, Συναξ. σ. 667, 30). Ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ τοῦ Γεδεὼν (σ. 102) ἡ σύναξις τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ὁρίζεται «ἐν τῷ προφητείῳ αὐτοῦ πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λαυρεντίου.» Ἀλλ' εἰς τοὺς ἐντύπους καὶ χειρογράφους Συναξαριστὰς ὁρίζεται οὐχὶ ἐν τῷ προφητείῳ αὐτοῦ ἡ σύναξις, ἀλλ' ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου,ἐν ᾧ κατετέθη εὐθὺς ἀμέσως ἀπὸ τῆς μετακομίσεως τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. (ἴδ. καὶ Ἑορτολόγιον Κωνσταντινουπολίτου προσκυνητοῦ σ. 87).

Βυζαντινολόγων, τοῦ Mordtmann καὶ τοῦ Γεδεών; Πῶς θὰ συμβιβασθῶσιν τὰ τῶν Συναξαριστῶν, ὁριζόντων ὁ τὲ μὲν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου πλησίον τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς κειμένης ἐν τῷ Πετρίῳ, ὅτὲ δὲ πλησίον τῶν Βλαχερνῶν; Καὶ πῶς θὰ συμβιβασθῶσι τὰ περὶ τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Εὐφημίας γραφόμενα εἰς τοὺς Συναξαριστάς, τοποθετοῦντας τὴν μονὴν ταύτην συνήθως μὲν ἐν τῷ Πετρίῳ καὶ ἄλλοτε ἐν Δεξιοκρατιαναῖς;

Ἡ δυσχέρεια πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης προέρχεται ἐκ τῆς μὴ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς περιοχῆς τοῦ Πετρίου καὶ τῶν Δεξιοκρατιανῶν. Τὰ Πάτρια, τὰ ὁποῖα ἠδύναντό πως νὰ ὑποβοηθήσουν ἡμᾶς λέγουσιν ἁπλῶς «τὰ δὲ Δεξιοκράτη οἶκος ἦν Δεξιοκράτη πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ᾧ καὶ ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς ἐμβόλοις· οἶκος δὲ ἦν ἐκεῖ Καρπιανοῦ πατρικίου καὶ ἐξ αὐτοῦ εἴληφεν ὁ τόπος τὴν προσηγορίαν Καρπιανοῦ». Ὅτι τὰ Δεξιοκράτους ἦσαν συνέχεια τοῦ Πετρίου πρὸς τὰς Βλαχέρνας βορειότερον κείμενα, περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία παρὰ τὴν διαφωνίαν τῶν τοπογράφων. Ἀλλὰ ποῦ ἔληγεν ἡ περιοχὴ τοῦ Πετρίου καὶ πόθεν τὰ Δεξιοκράτους ἤρχιζον τοῦτο τὸ ἀπορούμενον καὶ ἄγνωστον. Εἰς τὰ Δεξιοκράτους, ὅπως τοποθετεῖ αὐτὰ ὁ Γεδεών, ὑπῆρχον ἱκαναὶ μοναί, εἰς τὸ Πετρίον οὐδεμία ἄλλη πλὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Ὁ δὲ Συναξαριστὴς εἰπὼν «τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἐν Δεξιοκρατιαναῖς πλησίον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου» πάντως ὑπονοεῖ τὴν ἐν τῷ Πετρίῳ μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ οὐχὶ τὸν ἐν τῇ Πέτρᾳ κείμενον ναὸν τῆς ἁγίας. Διότι ἂν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἐν τῇ Πέτρᾳ ναοῦ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὁ Συναξαριστὴς δὲν θὰ ἀνέγραφε ξηρῶς τὴν σύναξιν τῆς ἁγίας Θεοδοσίας «εἰς τὴν μονὴν τῶν Δεξιοκράτους» ἀλλὰ θὰ ἔλεγεν ἢ εἰς τὴν μονὴν αὐτῆς (τῆς Θεοδοσίας, ἂν ὑπῆρχεν ἐκεῖ τοιαύτη), ἢ εἰς τὴν δεῖνα μονὴν κειμένην εἰς τὸν δεῖνα τόπον. Εἰπὼν δὲ «εἰς τὴν μονὴν τῶν Δεξιοκράτους» ὑπέδειξε τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἐν ᾗ ἔκειτο καὶ τὸ λείψανον τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας. Εἶνε δὲ ἀναμφίβολον ὅτι τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Θεοδοσίας ἀπεθησαυρίζετο ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Πετρίου. Οὐδεμίαν δὲ ἔχομεν μαρτυρίαν περὶ μετακινήσεως τοῦ λειψάνου τῆς ἁγ. Θεοδοσίας ἐκ τῆς μονῆς τῆς ἁγ. Εὐφημίας. Ἐκεῖ ἐξ ἀρχῆς κατετέθη καὶ ἐκεῖ μέχρι τῆς ἁλώσεως παρέμεινεν ἀμετακίνητον. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι τὴν ἡμέραν τῆς ἁλώσεως 29 Μαΐου εἰς τὸ σημερινὸν Γκιοὺλ – Τζαμὶ (κατὰ τὸ Ἁγιὰ— καπὶ) ἐπανηγυρίζετο ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας Θεοδοσίας. Ὅτι τὸ λείψανον τῆς ἁγίας ἐσώζετο μέχρι τῆς ἁλώσεως ἐκεῖ εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν μαρτυρεῖ δεκαπεντασύλλαβον ποίημα κείμενον εἰς τὸν Λαυριωτικὸν κώδ. Λ. 164, τὸ ὁποῖον συνέταξε καὶ ἐμελοποίησεν ὁ ἐπὶ τῆς ἁλώσεως λαμπαδάριος τῆς

Ἁγίας Σοφίας Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης, ὁ ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς Γρηγορίου Μπούνη τοῦ Ἁλιάτη. Τὸ ἐν λόγῳ ποίημα ἔχει οὕτω:

Τὴν νυμφευθεῖσαν τῷ Χριστῷ ἐκ μητρικῶν λαγόνων
καὶ λαμπρυνθεῖσαν ἀληθῶς τῶν ἀρετῶν τῷ πλήθει
σφαγιασθεῖσαν δὲ δεινῶς τῷ κέρατι προθύμως
καὶ κτείνασαν Κοπρώνυμον τῆς πίστεως τῷ ξίφει
ἅπαντες εὐφημήσωμεν πρὸς αὐτὴν ἐκβοῶντες·
ὁσιομάρτυς τοῦ Χριστοῦ σεμνὴ Θεοδοσία
τῶν ἀρετῶν ἡ καλλονή, τὸ κλέος τῶν μαρτύρων
τοὺς ἐκτελοῦντας εὐσεβῶς τὴν μνήμην σου τὴν θείαν
καὶ τοὺς προστρέχοντας τῇ σῇ λειψάνων μυροθήκῃ
ἀτρώτους διαφύλαξον ἀπὸ παντοίων νόσων
καὶ σωτηρίαν βράβευσον σοῖς πρὸς Θεὸν πρεσβείαις.

Ὅτι τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Θεοδοσίας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐτηρεῖτο εἰς τὰ ἐγγὺς τῶν Δεξιοκράτους μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ βίου τῆς ἁγίας, τοῦ ὁποίου ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Κουτλουμουσιανοῦ κώδ. (τοῦ ιβ΄ αἰῶνος) ἐδημοσίευσεν ὁ Γεδεὼν ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ἑορτολογίῳ (σ. 131). Ἐν τούτῳ λέγεται ὅτι τὸ σῶμα τῆς ἁγίας παρέμεινεν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Λεωμακέλλου «ἐλθόντων δὲ τῶν χριστιανῶν ἔγγιστά που τῶν Δεξιοκράτους κατέθεντο, φιλοθέων ὑπ' ἀνθρώπων ἁγιοπρεπῶς τιμώμενόν τε καὶ προσκυνούμενον.» Ἐκ τῶν ἐγγὺς τῶν Δεξιοκράτους μετεκομίσθη εἶτα τὸ λείψανον εἰς τὴν ἐν τοῖς Δεξιοκράτους μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὅπου καὶ παρέμεινε μέχρι τῆς ἁλώσεως ἀμετακίνητον.

Ἀπὸ τοῦ ιβ΄ δὲ αἰῶνος (βεβαίως καὶ ἐνωρίτερον) ἡ ἀσματολογία τῆς Ἐκκλησίας περιστρέφεται περὶ τὸ λείψανον τῆς ἁγίας καὶ τῶν ἀπὸ τούτου ἐπιτελουμένων παντοίων ἰάσεων καὶ θαυμάτων, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἀρχαῖοι κώδ. ὁρίζουσι τὴν 29 Μαΐου [1]). Ἐκ συγχύσεως δὲ πάντως κώδικές τινες ἀναγράφουσι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην (29 Μαΐου) μνήμην Θεοδοσίας τῆς ἐκ Τύρου, ἧς ἡ μνήμη ὁρίζεται ὑπὸ τῶν πλείστων Συναξαριστῶν τὴν 2 καὶ 3 Ἀπριλίου καὶ τὴν 18 Ἰουλίου. Ὅτι τῆς Κωνσταντινουπολιτίσσης Θεοδοσίας καὶ οὐχὶ τῆς ὁμωνύμου ἐκ Τύρου

---

1) Ὁ Συναξαριστὴς τοῦ Sirmond καὶ ἄλλοι τινες κώδικες καὶ ὁ Γεδεὼν ἐν τῷ Βυζ. Ἑορτολογίῳ (σ. 109) τὴν μνήμην τῆς ἁγ. Θεοδοσίας (κατὰ τὸ Βασιλειανὸν ἡμερολόγιον) δέχονται κατὰ τὴν 18 Ἰουνίου. Κατὰ δὲ τὴν 29ην Μαΐου σημειοῦσι μνήμην Θεοδοσίας μάρτυρος τῆς ἐκ Τύρου, τῆς ἀθλησάσης ἐν Καισαρείᾳ. Ἀρκοῦμαι νὰ σημειώσω ὅτι οἱ Παρισινοὶ κώδ. 1566, 1574, 223 Coylin, καὶ οἱ Λαυριωτικοὶ Δ19, Δ36, Γ19, Δ45, Λ164, Γ99, Δ79, Ε190, Κ81, καὶ πλῆθος ἄλλων κωδίκων κατὰ τὴν 29 Μαΐου τὴν μνήμην τῆς Θεοδοσίας τῆς Κωνσταντινουπολιτίσσης ἀναφέρουσι.

ἐτελεῖτο ἡ μνήμη κατὰ τὴν 29 Μαΐου μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῷ Παρισινῷ κώδ. 1574 (τοῦ ιβ' αἰῶνος) σωζομένη Ἀκολουθία τῆς ἁγίας, ἐν ᾗ ἐγκωμιάζεται ὡς καλλώπισμα τῶν μοναζουσῶν, ὡς σπάθη ἐκτεμοῦσα τὸν Κοπρώνυμον, ὡς ξίφος κατατρέξαν τὸν Σπαθάριον, ὡς ὑπερβαλλόντως ἐξασκήσασα καὶ ὑπὲρ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἐναθλήσασα, ὡς σφαγεῖσα διὰ τοῦ κέρατος, ὡς κεκοσμημένη τοῖς θαύμασι καὶ ὡς θρέμμα τῆς Κωνσταντίνου. Ἡ ἐκ Τύρου Θεοδοσία οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν ἢ δεσμὸν μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οὐδὲ ἀναφαίρεταί που ὅτι τὸ λείψανον αὐτῆς εὑρίσκεται ἐν Κ/πόλει, οὐδὲ εἰς τοὺς ἀρχαίους συναξαριστὰς λέγεται ὅτι ἐτελεῖτο ἡ σύναξις αὐτῆς ἐν Δεξιοκρατιαναῖς. Κατὰ τὴν ἡμέραν ὅθεν τῆς ἁλώσεως (τὴν 29ην Μαΐου) μνήμην ἐτέλει ἡ πρωτεύουσα Θεοδοσίας τῆς Κωνσταντινουπολιτίσσης ἐν τῇ μονῇ τῶν Δεξιοκράτους, ἤτοι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας.

Ὅτι ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἔκειτο εἰς τὸ Ἁγιὰ—καπὶ ἔχομεν ἔμμεσον μαρτυρίαν ἐκ τῶν Συναξαριστῶν. Κατὰ τὴν 4 Ἰανουαρίου φέρεται «μνήμη τῆς ἁγίας Εὐφημίας ***τῆς πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου.»*** Ὁ Γεδεὼν περὶ τῆς ἁγίας ταύτης Εὐφημίας γράφει: «νεωτέρα τις ἔστι πάντως ἡ Εὐφημία αὕτη· ἐπειδὴ δὲ οἱ Συναξαρισταὶ γράφουσι ***κειμένης(!!)*** πρόκειται λοιπὸν οὐχὶ περὶ ναοῦ, ἀλλὰ περὶ τάφου νεοφανοῦς τινος ὁσίας ἀκμασάσης ἐν Κωνσταντινουπόλει» (Βυζ. ἑορτολόγιον σ. 48). Ἀλλ' εἰς τοὺς Συναξαριστὰς οὔτε ***κειμένης*** γράφεται, οὔτε ἡ μνήμη αὐτῆς μετὰ τοῦ μάρτυρος Χρυσάνθου φέρεται. Εἰς τὸν Παρισινὸν κώδ. 1582 αἱ δύο μνῆμαι φέρονται χωριστά. «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χρυσάνθου—Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφημίας, τῆς πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀκακίου.» Πρόκειται ὅθεν οὐχὶ περὶ τάφου, ἀλλὰ περὶ ναοῦ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὅστις ἦγε πανήγυριν ἐγκαινίων ἢ ἄλλου τινος γεγονότος κατὰ τὴν 4 Ἰανουαρίου. Ὁ δὲ τὴν τοιαύτην μνήμην ἐπιτελῶν ναὸς τῆς ἁγ. Εὐφημίας ὁρίζεται πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου. Ποῦ δὲ ἔκειτο ὁ ναὸς τοῦ ἁγ. Ἀκακίου; Ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ ὁ Mordtmann ἀριθμεῖ καὶ ἄλλον ναὸν Ἀκακίου κείμενον ἐν τόπῳ καλουμένῳ Καρύα, ὅπου τὸ σημερινὸν Ἁγίασμα-καπὶ κατὰ τὸν Κεράτιον κόλπον (Esquisse topogr. σ. 8). Ἡ ἀπόστασις δὲ ἀπὸ τὸ Ἁγίασμα—καπὶ μέχρι τῆς ἁγίας Εὐφημίας μόλις ὑπερβαίνει τὰ 600 μέτρα. Ἑπομένως ἠδύνατο κάλλιστα ὁ Συναξαριστὴς νὰ προσδιορίσῃ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Ἀκακίου πλησίον τῆς ἁγ. Εὐφημίας (τὸ Γκιοὺλ—τζαμὶ), δεδομένου ὅτι ὁ ἄλλος ναὸς τοῦ ἁγ. Ἀκακίου ἔκειτο ἐν Ἑπτασκάλῳ ἢ ἐν Κοντοσκαλίῳ ὡς δέχεται ὁ Mordtmann (ἔνθ. ἀνωτέρω 103 σ. 58.)

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων συνάγομεν τὸ ἑξῆς συμπέρασμα: Ἀφοῦ ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἔκειτο ἐν τῷ Πετρίῳ πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, τοῦ τοποθετουμένου ὑπὸ τῶν Συναξαριστῶν εἰς τὰ Δε-

ξιοκράτους πλησίον τῶν Βλαχερνῶν, ἀφοῦ τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εὐφημίας σημειοῦνται ὑπὸ τῶν συναξαριστῶν τῇ 30 Μαΐου τελούμενα ἐν Δεξιοκρατιαναῖς πλησίον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου, ἀφοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἐν ᾗ ἐφυλάσσετο τὸ ἱερὸν λείψανον τῆς ἁγ. Θεοδοσίας, ἐτελεῖτο, ὡς εἴδομεν, ἡ ἐτησία πανήγυρις τῆς ὁσιομάρτυρος κατὰ τὴν 29 Μαΐου, ἀφοῦ ἐξ οὐδεμιᾶς πηγῆς ἔχομεν μαρτυρίαν ὅτι τὸ ἱερὸν αὐτῆς λείψανον μετεκομίσθη ἐξ ἄλλου ναοῦ εἰς τὸν τῆς ἁγ. Εὐφημίας, μία καὶ μόνη ἀπομένει ἐξήγησις, ὅτι τὰ Δεξιοκράτους ἦσαν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν δύο Πετρίων, τοῦ παλαιοῦ Πετρίου, ἐν ᾧ ἔκειτο ὁ οἶκος Πέτρου τοῦ πατρικίου εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοῦ νέου Πετρίου, εἰς ὅ ἔκτισε τὴν μονὴν τῆς ἁγ. Εὐφημίας Βασίλειος ὁ Μακεδών. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδ. I 70 ὅτι ἡ μονὴ τῆς ἁγ. Εὐφημίας ἔκειτο ἐν τοῖς Πετρίοις». Τὰ δύο δὲ ταῦτα Πετρία ἐπεξετείνοντο ἀπὸ τοῦ Μπαλατᾶ καὶ ***βορειότερον*** ἴσως ἀκόμη, μέχρι τοῦ Οὔν—καπάν, ὅπου ἦτο ἡ λεγομένη Πλάτη ἢ Πλατέα. Καὶ ὁ τόπος δὲ οὗτος ὁ οὕτω καλούμενος τοποθετεῖται πλησίον τῆς μονῆς τῆς ἁγ. Εὐφημίας. Εἰς τοὺς Συναξαριστὰς ἀναγράφεται σύναξις τοῦ ἁγ. Ἀρέθα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ (ὀκτωβ. 24) τελουμένη «ἐν τῇ βασιλικῇ μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας πλησίον τῆς Πλάτης, ἔνθα ἡ ἁγία αὐτοῦ κάρα ἀπόκειται». Ὁσάκις δὲ οἱ συναξαρισταὶ λέγουσιν ὅτι ὁ δεῖνα ναὸς ἔκειτο πλησίον τοῦ δεῖνα δὲν ὑπονοοῦσιν ὅτι εὑρίσκονται εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Ἠδύναντο νὰ ἀπέχωσι καὶ πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας. Οὕτως ἐνῷ ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοποθετεῖται ἀφ' ἑνὸς πλησίον τῆς Πλάτης (Οὔν—καπάν), ἀφ' ἑτέρου ὁρίζεται πλησίον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ πλησίον τῶν Βλαχερνῶν ἐν τοῖς Δεξιοκράτους. Πόσον δὲ ἀπέχει ἡ τοῦ Πετρίου ἁγία Εὐφημία ἀπὸ τὰ δύο πλησίον τοποθετούμενα μέρη εἶναι γνωστόν. Ὥστε ἡ ἁγία Εὐφημία ἦτο εἰς τὸ Ἁγιά—καπί (=πύλη τῆς ἁγίας) καὶ ἦτο αὐτὸ τὸ σημερινὸν Γκιοὺλ—τζαμὶ τὸ παρουσιάζον ἀρχαιοτάτην οἰκοδομὴν καὶ κείμενον μεταξὺ Βλαχερνῶν καὶ Οὔν—καπάν. Ἂν ἐπεκράτησε νὰ λέγηται τὸ Γκιοὺλ—τζαμὶ ναὸς τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἐκεῖσε ἀπεθησαυρίζετο τὸ λείψανον αὐτῆς· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐν τῷ Δευτέρῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκαλεῖτο ἡ μονὴ τοῦ Συκεώτου, διότι ἐν αὐτῷ ἔκειτο τὸ λείψανον αὐτοῦ, καὶ τόσοι ἄλλοι ναοὶ καὶ μοναὶ ἤλλαξαν τὸ ὄνομα διὰ ποικίλους λόγους. Ὁ Janin ὁ πραγματευθεὶς περὶ τῶν ναῶν τῆς ἁγ. Εὐφημίας (Échos d' Orient ἔτ. 35 (1932) σ. 279) τοποθετεῖ τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Τζουμπαλῆ, ὁ δὲ Γεδεὼν σύμφωνα πρὸς τὰ προσαχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρήματα, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴπομεν, θέλει τὴν μονὴν κειμένην «ἔνδον τῶν τειχῶν, ὕπερθεν ἢ πέριξ τῶν Βλαχερνῶν», συγχέων πάντως τὸν ἐν τῷ Πετρίῳ ναὸν τῆς ἁγ. Εὐφημίας μὲ τὸν ὁμώνυμον τὸν ἐν τῇ Πέτρᾳ, κείμενον πλησίον τοῦ Σκοτεινοῦ Πηγαδίου

καὶ τῆς λεγομένης 'Ασπάρου στέρνης (Βυζ. Ἑορτολόγιον σ. 131).

Ἡ τοποθέτησις τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Εὐφημίας πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ἔδωκε τὰς ἀφορμὰς εἰς τοὺς νεωτέρους ἐρευνητὰς νὰ ἀναζητήσωσι καὶ δεύτερον ναὸν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου εἰς τὸ Πετρίον καὶ ὡς τοιοῦτον ἀνεκάλυψαν δῆθεν καὶ συνεταύτισαν ἄλλοι μὲν μὲ τὸ τέμενος Σεΐχ—Μουράτ, τὸ ἀφανισθὲν κατὰ τὸ 1890 (Mordtmann καὶ Πασπάτης Μελέται σ. 42), ἄλλοι δὲ (I. Παπαπαδόπουλος, L'église Saint—Laurent et les Pulcheriana εἰς τὰ Studiu birantini τομ.II, (1927) σ. 381-83) εἰς τὰ ἐρείπια τὰ παρὰ τὸ τέμενος τοῦ 'Ασίκ—Πασᾶ, χωρὶς καμμίαν ἀσφαλῆ ἐκ τῶν ἐρειπίων μαρτυρίαν ὅτι ταῦτα εἰς ναὸν ἀνῆκον τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου. Ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ἦν «μεγέθει μέγιστος καὶ κάλλει περικαλλέστατος» ὡς ἀναφέρει ὁ Κάλλιστος. Δὲν δύναται ἐπομένως καὶ πιθανὰς κἂν ἀναλογίας μὲ τὸ τέμενος Σεΐχ—Μουράτ, τὸ πρὸς νότον τῆς ἁγίας Θεοδοσίας κείμενον, τοῦ ὁποίου αἱ διαστάσεις κατὰ τὸν Πασπάτη ἦσαν 15 μέτρα ἐπὶ 13. Ἔπειτα δὲ γνωρίζομεν ὅτι τὸν ναὸν τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου ἔκτισεν ἡ Πουλχερία, ἀνεκαίνισεν ὁ 'Ιουστινιανὸς καὶ ἀνῳκοδόμησε μεγαλοπρεπῆ καὶ θαυμάσιον ὁ Μακεδὼν Βασίλειος, ἔκειτο δὲ ὁ ναὸς οὗτος εἰς τὰς Πουλχεριανάς, αἱ ὁποῖαι ἐκλήθησαν οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Πουλχερίας διότι ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Βλαχερνῶν, ἀμφότερα κτίσματα τῆς αὐτῆς βασιλίσσης Πουλχερίας. Ἑπομένως αἱ Πουλχεριαναὶ δὲν ἦσαν εἰς τὰ Δεξιοκράτους, ὅπως τοποθετοῦσιν αὐτὰς ὁ Janin (Échos d' Orient 40 (1937) σ. 44) καὶ I. Παπαδόπουλος, ἀλλ' εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Βλαχερνῶν, ὡς ὀρθῶς ὁρίζει ὁ κ. Νομίδης (Τὸ Πετρίον σ. 31) καὶ ὁ Γεδεών. Καὶ ὁ κ. Μιλ. Νομίδης ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ τοῦ Πετρίου μελέτῃ αὐτοῦ (σ. 30) φρονεῖ ὅτι ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ ὁ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, ὁ σημειούμενος ὑπὸ τῶν Συναξαριστῶν πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ τοῦ ἁγ. Λαυρεντίου, ἐπέχουσι τὴν θέσιν τῶν δύο τεμενῶν, τοῦ Σεΐχ—Μουράτ καὶ Πούρ—κουγιοῦ «κείμενα πλησιέστατα ἀλλήλων,, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ τεμένους Σελημιέ, πρὸς νότον τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, πλησίον τοῦ λουτροῦ τοῦ Μουφτῆ 'Αλῆ (κατεδαφισθέντος κατὰ Σεπτέμβριον—Ὀκτώβριον τοῦ 1933), ἐγγὺς δὲ τῆς πρὸς νότον ἀμφοτέρων τῶν τεμενῶν μέχρι σήμερον ἔτι σωζομένης Βυζαντινῆς ἐπιμήκους κινστέρνης, μετατραπείσης σήμερον εἰς ἀποθήκην... ἦσαν πιθανῶς οἱ δύο βυζαντινοὶ ναοὶ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου καὶ τοῦ ἁγίου Ἡσαΐου».

Ὥστε μαρτυρίας ἀσφαλεῖς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν ἐρειπίων περὶ ὑπάρξεως δευτέρου ναοῦ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας δὲν ὑπάρχουσιν, ὑποθέσεις μόνον καὶ ἀτομικαὶ γνῶμαι βασιζόμεναι εἰς τὰς

μὴ ἀκριβῶς καθωρισμένας περιοχὰς τῶν Δεξιοκρατιανῶν, Πουλχεριανῶν καὶ τῶν Πετρίων.

Ἀλλὰ καὶ ἄν ἀκόμη διαπιστωθῇ καὶ ἐπιβεβαιωθῇ δι' ἀνασκαφῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὁ ἀληθέστερος πάντων μάρτυς, ἡ γνώμη τῶν ἀνωτέρω σοφῶν ἀρχαιολόγων, καὶ καταστῇ ἀναμφισβήτητος ἡ ὕπαρξις καὶ δευτέρου ναοῦ τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου πλησίον τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, θὰ προστεθῇ μία ἔτι ἀσφαλεστάτη ἀπόδειξις καὶ μαρτυρία ὅτι ἡ μονὴ τῆς ἁγίας Εὐφημίας (ἡ γυναικεῖα) δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη, εἰμὴ αὐτή, ἡ λεγομένη τῆς ἁγίας Θεοδοσίας, τὸ σημερινὸν Γκιούλ—τζαμί, ὡς εἴκασε καὶ ὁ μακαρίτης J. Pargoire (L'Église Sainte—Theodosie ἐν Échos d' Orient τ. IX (1906), 163—64), παρὰ τὰς ἐνστάσεις τοῦ J. Ebersolt (L' Églises de Constantinople, Paris 1913 σ. 116).

† Ο ΠΡ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΕΓΑΛΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

Κακῶς νομίζουν τινὲς τῶν διανοουμένων ὅτι πίστις καὶ γνῶσις εἶναι πράγματα εὑρισκόμενα εἰς ἀντίθεσιν, ὅτι ἡ πίστις ἁρμόζει εἰς περιωρισμένης ἀντιλήψεως πνεύματα, ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστις ἀποκλείει τὴν μελέτην καὶ ἀποστρέφεται τὰς φιλοσοφικὰς ἐρεύνας ὡς ἐχθρικῶς διακειμένας. Τοῦτο εἶναι πρόληψις, εἶναι πλάνη. Τοὐναντίον, ἡ πίστις ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν ὅταν δὲν εἶναι τυφλὴ ἀλλὰ κατ' ἐπίγνωσιν, φωτισμένη, δυναμένη νὰ ἀναλυθῇ ὑπὸ τοῦ πιστοῦ κατὰ πλάτος καὶ βάθος, παραλαμβάνουσα ὡς βοηθὸν θεραπαινίδα τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν, χειραγωγουμένην καταλλήλως διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς μωρίας. Ὁ ἔχων «πίστην» χωρὶς νὰ ἔχῃ «γνῶσιν» ὁμοιάζει, κατὰ Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, τὸν μονόφθαλμον. Εἶναι ἀτελὴς καὶ ἄσχημος.

Ἡ πίστις καὶ ἡ γνῶσις εἶναι πράγματα συμπληρώνοντα ἄλληλα. Ἡ γνῶσις εἶναι μερικὴ κατάκτησις τῆς ψυχῆς ὑπὸ τοῦ λογιστικοῦ τμήματός της. Ἡ πίστις εἶναι προϊὸν τῆς καρδίας, τοῦ αἰσθητικοῦ τῆς ψυχῆς. Ἡ πίστις ἐν ἐπιγνώσει εἶναι ὅ,τι ἠμπορεῖ τελειότερον νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, ὁ πεπερασμένος ἐκ τοῦ ἀπείρου, ὁ σχετικὸς ἐκ τοῦ ἀπολύτου. Οὔτε ἡ πίστις ἄνευ γνώσεως οὔτε ἡ γνῶσις ἄνευ πίστεως, διότι ἡ ψυχὴ βλέπει διά τοῦ

σώματος ὡς ἐγκάθειρκτον πνεῦμα τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ προχωρήσῃ εἰς δρόμον μετ' ἐμποδίων.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίσωμεν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει διότι τὰ πάντα δὲν ὑποπίπτουν εἰς τὰς αἰσθήσεις μας οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθοῦν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς. Ἐκ τοῦ ὅτι καθημερινῶς ἀνακαλύπτεται νέόν τι ἐξάγεται ἀναγκαῖον συμπέρασμα ὅτι πάντοτε ὁ ἄνθρωπος θὰ εὑρίσκεται ἐν σχετικῇ ἀμαθείᾳ ἡ ὁποία τόσῳ μᾶλλον γίνεται αἰσθητὴ ὅσῳ αἱ νέαι ἀνακαλύψεις αἱ νέαι γνώσεις διανοίγουν νέους ἀγνώστους ὁρίζοντας καὶ φέρουν εἰς τὸν νοῦν τὴν ἀλήθειαν τοῦ ὑπάτου τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τοῦ Σωκράτους, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως διὰ τῆς φιλοσόφου ρήτρας «ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα».

Ἡ διανοητικὴ δύναμις δὲ σπανιώτατα παρουσιάζεται μὲ τὴν ἰσχὺν ἣν κέκτηνται προνομιοῦχα πνεύματα ὡς ὁ Σωκράτης καὶ αἱ μετρημέναι μεγαλοφυΐαι τοῦ κόσμου. Ὑπάρχουν κλίμακες πνευματικαί. Ὁ νοῦς τοῦ Μ. Βασιλείου κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Γρηγορίου ἀπέχει ἀπὸ τὸν νοῦν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ὅσον οὗτοι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῷα! Κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Σοπεγχάουερ πάλιν ὁ νοῦς τῶν πλείστων δὲν ἀπέχει τῶν ἀλόγων ὅσον νομίζομεν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ πλῆθος ζῇ ἐν κτηνώδει ἀγνοίᾳ τῆς ὑπάρξεως φιλοσοφικῶν προβλημάτων περὶ Θεοῦ καὶ Κόσμου. Κατά τινα ἔκφρασιν ἡμετέρου φυσικομαθηματικοῦ σοφοῦ δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὸ μέγεθος τοῦ Δημιουργοῦ Νοῦ ἐὰν μετρήσωμεν τὴν διανοητικὴν ἀπόστασιν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ ***παιδίου*** θεωμένου ἀτμομηχανὴν ἐν κινήσει καὶ τοῦ ἐφευρέτου τῆς μηχανῆς, ἐὰν λάβωμεν ὡς μονάδα τὴν ἀπόστασιν καὶ πολλαπλασιάσωμεν αὐτὴν ἐπ' ἄπειρον. Τόσον μικρὸς εἶναι ὁ νοῦς μας θεώμενος τὴν μηχανὴν τοῦ Σύμπαντος, ἀπέναντι τοῦ Δημιουργοῦ! Ὁ Νεύτων ὁ ἀνακαλύψας τοὺς νόμους τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἔλεγε πρὸς τοὺς θαυμαστάς του ὅτι γνωρίζει ἐκ τῆς φύσεως τόσα ὅσα εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ περὶ θαλάσσης ***παιδίον*** παῖζον ἐντὸς τῆς ἄμμου τῆς παραλίας!

Εἶναι λοιπὸν λίαν ἐπιτυχημένη ἡ φράσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.»

Οἱ δὲ Ἕλληνες φιλόσοφοι ζητήσαντες διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας νὰ εὕρουν τὰς περὶ Θεοῦ καὶ κόσμου ἀληθείας καὶ περιελθόντες εἰς μυρίας ἀντιφάσεις καὶ θεωρίας ἀλληλοσυγκρουομένας, ἀρνητικῶς μόνον ἐβοήθησαν τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως διότι εἶχον καταδείξει τὴν μωρίαν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ εὗρον τὰ ὅρια εἰς τὰ ὁποῖα σταματᾷ ὁ ἀβοήθητος ἄνωθεν ἀνθρώπινος νοῦς. Ἡ σκέψις ἡ λογικότης ὁμοιάζει θαυμάσιον ὄργανον τὸ ὁποῖον ὅταν μὲν κρούεται ὑπὸ τοῦ τεχνίτου παράγει

ἐξόχους ἁρμονίας, ὅταν δὲ κρούεται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐκπέμπει ἀσημάντους θορύβους. Ἡ ἀρχαιοελληνικὴ σκέψις τεθεῖσα εἰς ὑπηρεσίαν τῶν θείων ἀληθειῶν τῆς πίστεως ἐδημιούργησε τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ ἀνέδειξε τὴν Ἀλεξανδρινὴν Σχολὴν τοῦ Πανταίνου, τοῦ Κλήμεντος καί τοῦ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ, ὅστις χωρὶς νὰ δεχθῇ τὴν ἀστήρικτον θεωρίαν τοῦ Κλήμεντος καὶ τοῦ Ἰουστίνου περὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν ὡς ἐπηρεασθέντων ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἢ δανεισθέντων καὶ οἰκειοποιηθέντων γραφικὰς ἀληθείας, πρῶτος συνησθάνθη τὴν ἀνάγκην συστηματοποιήσεως τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ πρῶτος ἐπεχείρησε νὰ φέρῃ αὐτὴν εἰς πέρας εἰ καὶ οὐχί πάντοτε ἐπιτυχῶς, ἀναδειχθεὶς πατὴρ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ καί μάλιστα τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου τῆς ἑρμηνευτικῆς καὶ τῆς δογματικῆς. Τὸ κυριώτερον κατόρθωμά του εἶναι ὅτι περισσότερον παντὸς ἄλλου κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ τὸν διανοούμενον κόσμον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κηρύττων τὴν συνδιαλλαγὴν Πίστεως καὶ Ἐπιστήμης καὶ μεταχειριζόμενος ὅ,τι πρόσφορον ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ. Ἔδωκεν ὤθησιν εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς θεολογίας καίτοι δὲν ἐπέτυχεν εἰς ὅλα τὰ πορίσματά του. Εἶναι εἶδος Ἀριστοτέλους ὡς πρὸς τὴν συνθετικότητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν εὐρύτητα τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων, ὡς πρὸς τὴν παραγωγικότητα δὲ δικαίως θεωρεῖται εἷς ἐκ τῶν πολυγραφωτέρων συγγραφέων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας.[1]) Ἀπέθανεν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα ἐτῶν τὸ 254. Ὁ ***Ἀδαμάντινος*** Ὠριγένης κρίνεται ὡς ἀστοχήσας εἴς τινα σημεῖα τοῦ Περὶ ἀρχῶν δογματικοῦ συγγράμματός του (220 μ. Χ.) καὶ τοῦτο διότι ὢν ἐμπεποτισμένος εἰς τὰ νάματα τῆς ἑλληνικῆς σοφίας, εἰς ἐποχὴν ἐν ᾗ τά δόγματα δὲν ἦσαν διατυπωμένα ἐπισήμως, ἀνέπτυξε διδασκαλίας τινὰς οὐχὶ κατὰ τὰς αὐστηρὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλήψεις ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὑποκειμενικὸν καὶ ***ὑπὸ τὴν προφανῆ ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.***

Κατὰ τὸν Freppel — συγγραφέα δεκατόμου ἔργου ὑπὸ τύπον γλαφυρῶν μαθημάτων Cours d'éloquence sacrée ἢ Etudes sur les Péres des trois premiers siècles (Paris 1888) — Ἰουστῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἔφθασαν εἰς ὑπερβολὰς ὡς βαδίσαντες ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἰουδαϊκῆς Σχολῆς καὶ ὄχι μόνον τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἀρχαίων ἐχαρακτήρισαν ὡς κλοπιμαίαν ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μυθολογίαν. Κατ' αὐτοὺς

1) Τὰ σωζόμενα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὁμοῦ μὲ τὰς εἰς τὴν λατινικὴν μεταφράσεις περιλαμβάνονται εἰς ἑπτὰ τόμους τοῦ Migne (σελίδες 13000) εἶνε δὲ ἄγνωστος ἡ ἀναλογία πρὸς τὸ ὅλον, ἐφόσον μένει ἀκαθόριστος ἡ ὅλη συγγραφικὴ παραγωγὴ τοῦ Ὠριγένους

ἡ εἰδωλολατρικὴ μυθολογία ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον εἶναι παραποίησις καὶ διαστροφὴ βιβλικῶν διηγήσεων, ὅτι δὲ ὑπάρχει ὑγιὲς ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς γνῶσις ληφθεῖσα κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη εἶναί τι ὑπερβολικὸν παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὑφίσταται μερικὴ συμφωνία μύθου καὶ ἱστορίας καὶ ὅτι μέσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν εὑρίσκονται ἀναμνήσεις τῶν γενικῶν γεγονότων τῆς πρωτογόνου ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀπορριπτέον ἐστὶ τὸ σύστημα καθ' ὃ ὁ σχηματισμὸς τῆς μυθολογίας τῶν ἀρχαίων ἀποδίδεται εἰς διαστρεβλώσεις ἰδιαιτέρων γεγονότων τῆς ἱστορίας τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον οὔτε καν ἐγνώριζον οἱ Ἕλληνες τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου. Ὀλίγιστα ἔτη μετὰ τὸν Ἰουστῖνον καὶ τὸν Τατιανὸν ὁ πλατωνικὸς ἢ ἐπικούρειος φιλόσοφος Κέλσος δημοσιεύσας περὶ το 178 δριμύτατον ἔλεγχον κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τέσσαρα μέρη ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀληθὴς Λόγος, ἀνέστρεφε τοὺς ὅρους καὶ διὰ νὰ προσβάλῃ τὰς βάσεις τῆς πίστεως προσεπάθησε νὰ μειώσῃ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸ κῦρος τοῦ Μωϋσέως καὶ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς. Ἦτο ἡ ***ἀντίδρασις εἰς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ Ἰουστίνου*** καὶ Τατιανοῦ. Ὁ Κέλσος ἠθέλησε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι πολλὰ γεγονότα καὶ διδασκαλίας οἱ συγγραφεῖς τῶν Γραφῶν ἐδανείσθησαν ἀπὸ τὰς διηγήσεις τῶν ποιητῶν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα πυρπολούμενα ἐξ οὐρανοῦ εἶναι ἀνάμνησις τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Φαέθοντος, ὁ ὁποῖος ἀναλαβὼν διὰ μίαν ἡμέραν τὴν ἡνιοχίαν τῶν ἵππων τοῦ ἅρματος τοῦ πατρός του Ἡλίου καὶ καταβὰς ἐξ ἀπειρίας χαμηλότερον τοῦ δέοντος ἐπυρπόλησε τμῆμα τῆς γῆς. Κατὰ τὸν Ὀβίδιον τότε ἐσχηματίσθη ἡ αἰθιοπικὴ φυλὴ μαυρισθείσης τῆς ἐπιδερμίδος τῶν κατοίκων τῆς Ἀραβίας ἐκ τῆς πυρικαύστου ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τὰ δὲ Σόδομα καὶ Γόμορρα εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἰδίαν ζώνην! Ἡ βιβλικὴ διήγησις ἐπίσης ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἀπεπειράθησαν νὰ κατασκευάσουν ἐν τῇ ἐπάρσει των τὸν πύργον τῆς Βαβὲλ εἶναι ἀτλῆ ἀντιγραφὴ τῆς ὁμηρικῆς διηγήσεως περί τινος ἥρωος ἀποπειραθέντος νὰ ἐπικοινωνήσῃ διὰ κλίμακος μὲ τὸν οὐρανόν. Αὐτὰ βεβαίως εἶναι ὑποθέσεις ἀστήρικτοι ποὺ ἐπανελήφθησαν οὐχὶ ἅπαξ καὶ μάλιστα πλουτισμέναι ὑπὸ τοῦ Βολταὶρ ὁ ὁποῖος εἰς γεγονότα τοῦ Μωϋσέως, τοῦ Σαμψών, τῆς κόρης τοῦ Ἰεφθάε, τῆς συζύγου τοῦ Λὼτ κ.λ.π. διαβλέπει μύθους χαλκευθέντας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπεισοδίων τοῦ Βάκχου, τοῦ Ἡρακλέους, τῆς Ἰφιγενείας, τῆς Εὐρυδίκης, τῆς Νιόβης κλπ. Ἐξ ἴσου ἀστήρικτον εἶναι καὶ ὅτι ὁ Πλάτων σὺν τοῖς ἄλλοις φιλόσοφοις ἤντλησε πλουσίως ἀπὸ βιβλία ἑβραϊκὰ τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν μὴ ὄντα ἀκόμη μεταφρασμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔμενον ἄγνωστα εἰς αὐτοὺς φωτισθέντας κατὰ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν ἐκ τῆς φυσικῆς ἀποκαλύψεως καὶ ὀφείλοντας τὴν ὑγιᾶ μερίδα τῶν λόγων εἰς τὰς προφορικὰς παραδόσεις.

Ἀλλὰ ἴδωμεν τί λέγει σχετικῶς ὁ Ὠριγένης. Ὁ Χαλκέντερος υἱὸς τοῦ μάρτυρος Λεωνίδου εὑρισκόμενος ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Ἀμβροσίου ἑβδομῆντα ἔτη μετὰ τὸν Κέλσον ἀνέλαβε νὰ ἀντικρούσῃ τὸ μέχρι τότε ἄνευ ἀπαντήσεως μένον πολεμικὸν σύγγραμμα Ἀληθὴς Λόγος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ σιωπῇ τῶν χριστιανῶν συγγραφέων ἐθεωρεῖτο νικητὴς ἐπὶ τοῦ διανοητικοῦ πεδίου καταβαλὼν τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἐπὶ τῇ χιλιετηρίδι τῆς Ρώμης ἐφέρετο ὡς τρόπαιον. Ἡ πίστις μὲ τὰς ὁλονὲν αὐξανομένας τάξεις τῶν ὀπαδῶν της ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνος καὶ ἔπρεπε νὰ πολεμηθῇ, ἀνωτέρᾳ δὲ ἐντολῇ προσεβλήθη εἰς τὴν οὐσίαν της ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ θανάσιμον πλῆγμα ἐνομίζετο ὅτι εἶχε λάβῃ ἀπὸ τὸν Κέλσον.

Ἡ ἀπάντησις, δεῖγμα καταπληκτικῆς ὠριγενείου πολυμαθείας εἶναι τὸ Κατὰ Κέλσου, ἐπιτυχεστάτη ἐν πολλοῖς ἀπάντησις περιφανεστάτου συγγραφέως χριστιανοῦ εἰς ἔργον περιφανοῦς ἐθνικοῦ πολεμίου. Ἡ δὲ ἀπάντησις εἰς τὰς ἀνωτέρας θεωρίας τοῦ Κέλσου εἶναι ἁπλουστάτη. Ὁ Ὠριγένης δὲν χάνεται μέσα εἰς μακρὰς χρονολογικὰς συζητήσεις. Παραπέμπει τὸν ἀντίπαλον εἰς τὸ Περὶ ἀρχαιότητος τῶν Ἰουδαίων ἔργον τοῦ Ἰωσήπου καὶ εἰς τὸ Πρὸς Ἕλληνας σύγγραμα τοῦ Τατιανοῦ, εἰς δύο συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς μαρτυρίας Αἰγυπτίων, Φοινίκων καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων εἶχον ἀποδείξει ὅτι τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως εἶναι κατὰ πολὺ ἀρχαιότερα τῆς πρώτης φιλολογικῆς παραγωγῆς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ νομοθέτης τῶν Ἑβραίων ἔγραφε πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, συγγραφέων τοῦ ἐννάτου αἰῶνος π.Χ. Ἐὰν λοιπὸν — συμπεραίνει ὁ Ὠριγένης — ὑπάρχῃ ὁμοιότης διηγήσεων δικαιολογοῦσα ἀλληλεπίδρασιν ἢ δάνειον πνεῦμα, εὐνόητον τυγχάνει πρὸς ποίαν πλευρὰν κεῖται ἡ ἀρχικὴ πηγή. Δὲν ἀντιγράφει ὁ ἀρχαιότερος τὸν νεώτερον συγγραφέα καὶ εἶναι παρακεκινδυνευμένον νὰ ἀκολουθήσωμεν τοιαύτην τακτικὴν ἀντιγραφῶν καὶ δανείων, ὁπότε μᾶλλον θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιστραφῇ ἡ θέσις τοῦ Κέλσου καὶ νὰ ἐπιβεβαιωθῇ ὅτι οἱ μῦθοι τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας εἶναι ἀλλοίωσις γεγονότων ἀποτεθησαυρισμένων εἰς τὰ παλαιότατα ἀρχεῖα τοῦ κόσμου (I 16, IV 11, 21, 36, VI 19). Μὲ πολλὴν ἐπιφύλαξιν ἐκφράζεται ὁ Ὠριγένης καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀξία πάσης προσοχῆς ἡ ἀκαταμάχητος ἐπιχειρηματολογία του, στηριζόμενη ἐπὶ τῆς εἰς ἀρχαιότητα προτεραιότητος τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Γραφῶν. ***Δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὸ σφάλμα πού ὑποπίπτομεν συνήθως ὑποστηρίζοντες ὑπερβολὰς διὰ νὰ νικήσωμεν τὴν ἀντίθετον γνώμην.*** Ἀξιεπαίνως συγκρατῶν ἑαυτὸν ἵσταται ἐπὶ τοῦ ἀμυντικοῦ ἐπιπέδου, ἀρκούμενος νὰ ἀποδείξῃ διὰ τῆς ἀρχαιότητος τῆς Βίβλου τὸ ἀδύνατον τῆς συνάψεως πρωθυστέρου δανείου. Δὲν προχωρεῖ

θεωρεῖ παρακεκινδυνευμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἀντίθετον καὶ μόλις τολμᾷ νὰ εἴπῃ κάτι σχετικὸν ὅτι δηλαδὴ πιθανὸν νὰ ἀληθεύουν οἱ γράψαντες ὅτι ἐδανείσθη ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους ἀλληγορίαν τινὰ τοῦ Φαίδρου ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος νομίζουν τινὲς ὅτι μεταβὰς εἰς Αἴγυπτον ἐγνώρισε πρόσωπα μεμυημένα εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας (VI 19 καὶ IV 39)[1].

Ὁ Ὠριγένης ἔθεσε τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των, ὡς ἀληθὴς ἐπιστήμων καὶ ἀπροκατάληπτος κριτικός. Ἐνδιαφέρον δὲ ἄμεσον ἔχει διὰ τὴν παροῦσαν μελέτην ἡ γνώμη του περὶ τῆς σπουδῆς τῶν Λόγων τῶν ἀρχαίων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεδόθη φοιτῶν παρὰ τῷ περιφήμῳ νεοπλατωνικῷ Ἀμμωνίῳ Σακκᾷ, διότι κατὰ τὸν Εὐσέβιον «μάλιστα καὶ ἑαυτῷ ἀναγκαίαν ἡγήσατο τὴν περὶ τὰ κοσμικὰ καὶ φιλόσοφα μαθήματα ἄσκησιν.» Ἦτο συγχρόνως διδάσκαλος καὶ μαθητής· διευθυντὴς τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς διαδεχθεὶς τὸν διδάσκαλόν του Κλήμεντα εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 25ου μαθητὴς τοῦ Ἀμμωνίου. Μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ἀμείβεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκέρδιζε τέσσαρας ὀβολοὺς ἡμερησίως ἀντιγράφων φιλοκάλως χειρόγραφα ἀρχαίων συγγραφέων. Ἡ ζωή του ἦτο τοῦτ' αὐτὸ ἀσκητική· ἐκοιμᾶτο ὡς Σπαρτιάτης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐνεδύετο ἁπλούστατα, περιεπάτει ἀνυπόδητος, ἀπεῖχεν οἴνου καὶ ἔτρωγε τὴν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τροφήν! Ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἀρχαίων πᾶν ὅ,τι συμφωνεῖ καὶ προπαιδεύει εἰς τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολάς. Τὸ ἴδιον δὲ συνεβούλευε νὰ γίνεται προκειμένου περὶ τῆς μελέτης τῶν Λόγων καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας. Ἔγραφε πρὸς τὸν μαθητήν του Γρηγόριον τὸν Νεοκαισαρείας:

« *Χαῖρε ἐν Θεῷ, κύριέ μου σπουδαιότατε καὶ αἰδεσιμώτατε υἱὲ Γρηγόριε παρὰ Ὠριγένους. Ἡ εἰς σύνεσιν... εὐφυΐα ἔργον φέρειν δύναται, ἄσκησιν προσλαβοῦσα, ἄγον ἐπὶ τὸ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ... τέλος ἐκείνου ὅπερ ἀσκεῖν τις βούλεται. Δύναται οὖν ἡ εὐφυΐα σου Ρωμαῖον σε νομικὸν ποιεῖν τέλειον καὶ Ἑλληνικόν τινα φιλόσοφον τῶν νομιζομένων ἐλλογίμων αἱρέσεων. Ἀλλ' ἐγώ, τῇ πάσῃ τῆς εὐφυΐας δυνάμει σου, ἐβουλόμην καταχρήσασθαί σε τελικῶς μὲν εἰς Χριστιανισμὸν ποιητικῶς· διὰ τοῦτο ἂν ηὐξάμην* ***παραλαβεῖν σε καὶ φιλοσοφίας Ἑλλήνων τὰ οἱονεὶ εἰς χριστιανισμὸν δυνάμενα γενέσθαι ἐγκύκλια μαθήματα ἢ προπαιδεύματα καὶ τὰ ἀπὸ γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας χρήσιμα ἐσόμενα εἰς τὴν***

1) Μὲ ὁμοίαν ἐπιφύλαξιν λέγει καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς εἰς τὸν Ἐπιτάφιον τοῦ Μ. Βασιλείου ὅτι ἴσως νὰ εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι παρέλαβον ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως τὴν ἰδέαν τοῦ Παραδείσου καὶ τὸν μετωνόμασαν Ἠλύσια πεδία.

τῶν Ἱερῶν Γραφῶν διήγησιν, ἵν' ὅπερ φασὶ φιλοσόφων παῖδες περὶ γεωμετρίας καὶ μουσικῆς, γραμματικῆς τε καὶ ῥητορικῆς καὶ ἀστρονομίας ὡς συνερίθων (=βοηθητικῶν) φιλοσοφίᾳ, τοῦτο ἡμεῖς εἴπωμεν καὶ περὶ αὐτῆς φιλοσοφίας πρὸς Χριστιανισμόν. *Καὶ τάχα τοιοῦτο τι αἰνίσσεται τὸ ἐν Ἐξόδῳ γεγραμμένον ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ἵνα λεχθῇ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ αἰτεῖν παρὰ γειτόνων καὶ συσκήνων σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν, ἵνα σκυλεύσαντες τοὺς Αἰγυπτίους εὕρωσιν ὕλην πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν παραλαμβανομένων εἰς τὴν πρὸς Θεοῦ λατρείαν. Ἐκ γὰρ ὧν ἐσκύλευσαν τοὺς Αἰγυπτίους οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, τὰ ἐν τοῖς ἁγίοις τῶν ἁγίων κατεσκεύασται, ἡ κιβωτὸς μετὰ τοῦ ἐπιθέματος καὶ τὰ χερουβίμ καὶ τὸ ἱλαστήριον καὶ ἡ χρυσῆ στάμνος ἐν ᾗ ἀπέκειτο τὸ μάννα, τῶν ἀγγέλων ὁ ἄρτος. ....Οἶδε μέντοι ἡ θεία Γραφή ὅτι τισὶ πρὸς κακοῦ γίνεται τὸ παροικῆσαι τοὶς Αἰγυπτίοις, τουτέστι τοῖς τοῦ κόσμου μαθήμασι ....Ἄδερ γοῦν ὁ Ἰδουμαῖος .... ἀποδρὰς τὸν σοφὸν Σολομῶντα κατέβη εἰς Αἴγυπτον .... καὶ ἐπανελήλυθεν εἰς τὴν γῆν Ἰσραήλ ἐπὶ τὸ διασχίσαι τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ .... Καγὼ δὲ τῇ πείρᾳ μαθὼν εἴποιμ' ἄν σοι ὅτι σπάνιος μὲν ὁ τὰ χρήσιμα τῆς Αἰγύπτου λαβὼν........ πολὺς δὲ ὁ τοῦ Ἄδερ ἀδελφός. Οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἀπὸ τινος ἑλληνικῆς ἐντρεχείας (=σοφιστικῆς ἐπιτηδειότητος) αἱρετικὰ γεννήσαντες νοήματα....*

Σύ οὖν κύριε υἱὲ πρόσεχε τῇ τῶν Θείων Γραφῶν ἀναγνώσει, ἀλλὰ πρόσεχε, πολλῆς γάρ προσοχῆς ἀναγινώσκοντες τὰ θεῖα δεόμεθα....Ταῦτα ἀπὸ τῆς πρὸς σέ μου πατρικῆς ἀγάπης τετόλμηται. Εἰ δ' εὖ ἔχει τὰ τετολμημένα ἢ μὴ Θεός ἄν εἰδείη καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοῦ καὶ ὁ μετέχων πνεύματος Θεοῦ καὶ πνεύματος Χριστοῦ. Μετέχοις δὲ καὶ σὺ καὶ ἀεί αὔξοις τὴν μετοχὴν ἵνα λέγῃς οὐ μόνον τὸ Μέτοχοι τοῦ Χριστοῦ γεγόναμεν, ἀλλὰ καὶ Μέτοχοι Θεοῦ. »

(συνεχίζεται)

† Ο ΕΛΑΙΑΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΟΥ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου (10/23 Ὀκτωβρίου 1924), τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἁγίου Πάσχα μὴ συναρμονισθέντος πρὸς αὐτὸ ἀλλὰ ἀφεθέντος εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ διάταξιν, προὐκλήθησαν μερικαὶ δυσχέρειαι ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ κανονίου ἢ Κυριακοδρομίου δεικνύοντος τὸν ψαλλόμενον ἦχον, τὸ ἀναγινωσκόμενον ἑωθινὸν εὐαγγέλιον καὶ κυρίως τὰς ἀναγινωσκομένας ***εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περικοπὰς*** τῶν Κυριακῶν ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ. Εἰς τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα, πλήρη ἢ ἀτελῆ εὐαγγελιάρια [1], καταχωροῦνται πίνακες [2] πρὸς εὕρεσιν τοῦ κύκλου τῆς σελήνης (= χρυσοῦ ἀριθμοῦ,) τῆς ἐπακτῆς (= θεμελίου σελήνης), τῆς πανσελήνου, τοῦ νομικοῦ πάσχα, τοῦ ἁγίου Πάσχα κ. ἄ. ὡς καθώρισεν αὐτὰ ἡ πρώτη Οἰκ. Σύνοδος, καθὰ ἀναφέρει καὶ ὁ πρῶτος κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου καὶ ἐπαναλαμβάνουν μεταξὺ ἄλλων Θεόδωρος ὁ Βαλσαμὼν καὶ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις. [3]) Καὶ ἄλλαι πληροφορίαι σημειώνονται εἰς τὰ ἐν λόγῳ χειρόγραφα σχετικαὶ πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς περικοπάς. Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐντύπων καὶ ἐν χρήσει εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς εὐαγγελίων δημοσιεύονται πίνακες οἱ ὁποῖοι δεικνύουν τὰς εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περικοπάς, τὸν ψαλλόμενον ἦχον καὶ τὸ ἀναγινωσκόμενον ἑωθινὸν εὐαγγέ-

---

[1]) Ἀτελῆ λέγονται ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα περιέχουν τὰς εὐαγγελικὰς περικοπὰς τὰς ἀναγινωσκομένας μόνον τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς· πλήρη εἶναι τὰ περιέχοντα τὰς εὐαγγελικὰς περικοπὰς καὶ τῶν καθημερινῶν. Ὅσα χειρογραφα περιέχουν κατὰ σειρὰν τὸ κείμενον τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν ὀνομάζονται τετραυάγγελα.

[2]) Εἰς τὸ ἄρθρον «ἡμερολόγιον» τῆς Μ. Ελλ. Ἐγκυκλοπαιδείας ἐγράφη ὅτι τὸ κανόνιον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐλήφθη ἐκ τῆς συγγραφῆς Ἰσαὰκ τοῦ Ἀργυροῦ. Ἀλλ' ὁ Δαμασκηνὸς ἀνήκει εἰς τὸν ὄγδοον αἰῶνα, ὁ δὲ Ἀργυρὸς Ἰσαάκ, σύγχρονος τοῦ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ, ἤκμασε κατὰ τὸν ΙΔ´ αἰῶνα.

[3]) Σύνταγμα Ραλλ. καὶ Ποτλῆ Γ. σ. 123-125. ΣΤ. 420 κ. ἑ. Νικοδήμου Πηδάλιον, ἔκδ. 1886 σ. 21 σημ. 1.

λιον δι' ἑκάστην Κυριακὴν ἑνὸς ἑκάστου δυνατοῦ πασχαλίου ἔτους ἤτοι ἀπὸ 22 Μαρτίου μέχρι 25 Ἀπριλίου. Ἐπισυνάπτεται καὶ πίναξ εὑρέσεως τῶν κύκλων τῆς σελήνης καὶ ἄλλων συναφῶν πρὸς εὕρεσιν τῆς πανσελήνου καὶ τοῦ Πάσχα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ματθαίου Βλαστάρεως. Τὰ κυριακοδρόμια αὐτὰ συνετάχθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα κινεῖται μεταξὺ τῶν δύο — ἐλαχίστου καὶ μεγίστου — προσημειωθέντων ὁρίων.

Μόλις ὡς ἐθεσπίσθη τὸ νέον ἡμερολόγιον παρουσιάσθη ἡ ἀνάγκη τῆς συντάξεως πασχαλίων κανονίων ἢ κυριακοδρομίων προσηρμοσμένων πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον. Τὰ παλαιὰ τοιαῦτα, ὡς ἦτο φυσικόν, κατέστησαν δύσχρηστα ἢ καὶ ἐπιβλαβῆ διὰ τοὺς ἱερεῖς ὡς προκαλοῦντα σύγχυσιν. Καθ' ἕκαστον ἔτος συντάσσεται κανόνιον, κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἐπὶ τῇ βάσει εἴτε τοῦ παλαιοῦ κυριακοδρομίου, γινομένων τῶν ἀπαραιτήτων τροποποιήσεων, εἴτε τοῦ κανονίου τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ ἑνὸς ἄλλου ἔτους παρουσιάζοντος περισσοτέρας ὁμοιότητας πρὸς τὸ ἔτος τοῦ ὁποίου τὸ κανόνιον πρόκειται νὰ συνταχθῇ. Εἰς τὴν τοιαύτην ἐργασίαν ἐνίοτε παρατηρεῖται καὶ κάποια αὐθαιρεσία τοῦ συντάκτου προερχομένη ἀπὸ ἀμηχανίαν ἢ ἀπὸ ἄλλον λόγον.

Τὰ νέα ἀπὸ ἀπόψεως ἡμερομηνίας ὅρια τοῦ Πάσχα ἐδημιούργησαν μερικὰς μεταβολὰς καὶ δυσχερείας. Ἐνῷ π.δ.χ. κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον ὁ μέγιστος ἀριθμὸς τῶν Κυριακῶν τῶν μεσολαβουσῶν μεταξὺ Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου (= Κυριακῆς Τελώνου καὶ Φαρισαίου) ἦτο τέσσαρες Κυριακαί, κατὰ τὸ νέον ἡμερολόγιον εἶναι ἕξ. Πλὴν τούτου ἐνῷ κατὰ τὸ πασχάλιον τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου αἱ Κυριακαὶ τοῦ Ματθαίου ἔφθανον κατ' ἀνώτατον ὅριον μέχρι τῆς ΙΖ'. Κυριακῆς, κατὰ τὸ νέον σταματοῦν εἰς τὴν ΙΣ'. καὶ περιορίζονται εἰς τὸ ἐλάχιστον καθ' ἃς περιπτώσεις τὸ Πάσχα συμπίπτει εἰς τὰς 4—8 Μαΐου. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς ταύτης (= δεκάτης), συμπιπτούσης μεταξὺ 31 Αὐγούστου καὶ 4 Σεπτεμβρίου, γίνεται ἡ μετάβασις εἰς τὴν πρὸ τῆς Ὑψώσεως Κυριακήν. Ὡσαύτως κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον ἀναγινωσκομένης, ὡς γνωστόν, κατὰ τὴν Κυριακὴν τὴν συμπίπτουσαν μεταξὺ τῆς 13 καὶ 19 Ἰουλίου, τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῶν Πατέρων τῆς τετάρτης Οἰκ. Συνόδου (Ματθαίου ε', 14 — 19) ἐχάνετο ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Ε' ἢ ΣΤ', ἢ τῆς Ζ, ἢ τῆς Θ' ἢ τῆς Ι' Κυριακῆς τοῦ Ματθαίου ἀναλόγως τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα. Κατὰ τὸ νέον ἡμερολόγιον χάνεται καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Δ' ἢ καὶ τῆς Γ'. Ματθαίου (ἑορταζομένου τοῦ Πάσχα ἀπὸ 26 Ἀπριλίου — 3 Μαΐου χάνεται ἡ τῆς Δ' Κυριακῆς, ἑορταζομένου ἀπὸ 4—8 Μαΐου χάνεται ἡ τῆς Γ'. Κυριακῆς).

Καθὼς φαίνεται τόσον ἐκ τῶν κυριακοδρομίων τῶν ἐπισυναπτομένων εἰς τὰ ἔντυπα εὐαγγέλια ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων Β καὶ Γ πινάκων ἄξων καὶ ἀφετηρία πρὸς καθορισμὸν τῶν Εὐαγγελικῶν Περικοπῶν τῶν Κυριακῶν χρησιμεύει ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Ἄλλως τε ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα τοιαύτην ἔχει διὰ τὸν χριστιανισμὸν σημασίαν ὥστε, καθὼς ἔγραψα καὶ εἰς τὴν περὶ Ἰνδίκτου μελέτην μου, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χριστιανικοὺς χρόνους ἐθεωρεῖτο ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους. Καὶ ὁ ἄγνωστος συγγραφεὺς τοῦ λεγομένου Πασχαλίου χρονικοῦ (ἀρχὰς Ζ΄. αἰῶνος) διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὠνόμασε τὸ χρονικόν του «***Πασχάλιον*** χρονικόν». Εἰς ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἔντυπα Εὐαγγέλια τὰ ἐν χρήσει ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς αἱ Εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα. Μετὰ τὰς ὀκτὼ Κυριακὰς τῆς περιόδου τοῦ Πάσχα εἰσερχόμεθα διὰ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ Ματθαίου (Β΄ περιόδου), τῆς τελευταίας ταύτης Κυριακῆς (τῶν Ἁγίων Πάντων) ἀριθμουμένης ὡς πρώτης Ματθαίου. Μετὰ τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν Ὕψωσιν ἀρχίζουν αἱ εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ τῶν Κυριακῶν τοῦ Λουκᾶ (Γ΄ περίοδος) αἱ ὁποῖαι φθάνουν μέχρι τῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως Κυριακῆς. Ἡ τετάρτη περίοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς Εὐαγγελικὰς περικοπὰς τοῦ Τριῳδίου καὶ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Καὶ τὰ εὐαγγέλια τῆς τετάρτης περιόδου ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα. Ἄλλως τε αἱ ἐντὸς τῆς περιόδου τοῦ Τριῳδίου κινηταὶ ἑορταὶ καὶ πράξεις (νηστεία, ἀρχὴ Τριῳδίου κ. ἄ) ἐξαρτῶνται χρονολογικῶς ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, καθὼς αἱ ἀλγεβρικαὶ συναρτήσεις y ἀπὸ τὰς μεταβλητὰς ποσότητας Χ.

Προκειμένου περὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν τῶν μεταξὺ Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα καὶ Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου Κυριακῶν τὸ Τυπικὸν τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον εἶχεν ὑπ' ὄψει ὡς μέγιστον ὅριον τέσσαρας Κυριακάς. Διὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν (τὴν ἀκολουθοῦσαν τὴν μετὰ τὰ Φῶτα Κυριακήν) ὁρίζει τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν τῆς ΙΒ΄ Λουκᾶ (Λεπρῶν), διὰ τὴν δευτέραν τὴν τῆς ΙΓ΄ Λουκᾶ, διὰ τὴν τρίτην τὴν τῆς ΙΕ΄ Λουκᾶ (Ζακχαίου) καὶ διὰ τὴν τετάρτην τὴν τῆς ΙΖ΄ Ματθαίου (Χαναναίας). Τὸ τῆς ΙΓ΄ Λουκᾶ ἀναγινώσκεται καὶ κατὰ τὴν. περίοδον τῶν Κυριακῶν τοῦ Λουκᾶ, ἤτοι κατὰ τὴν Κυριακὴν τὴν συμπίπτουσαν μεταξὺ 21 καὶ 30 Νοεμβρίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐαγγ. περικοπὴ τῆς ΙΔ΄ Λουκᾶ (τοῦ Τυφλοῦ) ἀναγινώσκεται, καθὼς κατωτέρω ἀναπτύσσεται, μόνον ὁσάκις ὁ Δεκέμβριος περιέχει πέντε Κυριακάς, ὀρθότερον θὰ εἶναι ὅπως, ὁσάκις ὁ Δεκέμβριος ἔχει μόνον τέσσαρας Κυριακὰς καὶ ἑπομένως παραλείπεται ἡ εὐαγγ. περικοπὴ τῆς ΙΔ΄ Λουκᾶ (Τυφλοῦ), νὰ ἀναγινώσκεται αὕτη μετὰ τὴν

Κυριακὴν τῶν Λεπρῶν (ΙΒ) ἀντὶ τῆς ΙΓ' Λουκᾶ. Ὁσάκις πάλιν ἀναγινώσκεται ἡ ΙΔ' Λουκᾶ τὸν Δεκέμβριον, νὰ λαμβάνωμεν, συμφώνως πάλιν πρὸς ἄλλην σύστασιν τοῦ Τυπικοῦ, μίαν Κυριακὴν ἀπὸ τὰς πλεοναζούσας Κυριακὰς τοῦ Ματθαίου, τὴν ΙΕ' (τοῦ Νομικοῦ) ἢ μᾶλλον τὴν ΙΣΤ' (τῶν Ταλάντων). Ὥστε αἱ προσημειωθεῖσαι τέσσαρες Κυριακαὶ θὰ εἶναι, ΙΒ' Λουκᾶ, ΙΕ' Ζακχαίου, ἐὰν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν ΙΔ'. Λουκᾶ, ΙΣΤ'. Ματθαίου, ἐὰν δὲν τεθῇ εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἡ ΙΕ' Λουκᾶ, καὶ ἡ ΙΖ' Ματθαίου. Κατὰ τὸ νέον ἡμερολόγιον, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, αἱ μεσολαβοῦσαι Κυριακαὶ δύνανται νὰ εἶναι καὶ πέντε καὶ ἕξ. Κατὰ τὸ 1929 τοῦ Πάσχα ἑορτασθέντος κατὰ τὴν 5 Μαΐου ἐμεσολάβησαν μεταξὺ Κυριακῆς μ. Φῶτα καὶ Κυριακῆς Τριῳδίου πέντε Κυριακαί. Τὰς εὐαγγελικὰς περικοπὰς τῶν Κυριακῶν τούτων ὁ κ. Ἐμμ. Φαρλέκας εἶχε καθορίσῃ ὡς ἑξῆς εἰς τὸ δημοσιευθὲν Κυριακοδρόμιόν του.

α) ΙΒ' Λουκᾶ (Λεπρῶν), β) ΙΔ'. Λουκᾶ (Τυφλοῦ) γ) ΙΕ'. Λουκᾶ (Ζακχαίου), δ) ΙΣΤ' Ματθαίου (Ταλάντων), ε) ΙΖ' Ματθαίου (Χαναναίας). Ἀλλὰ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1929 περιλαμβάνοντος πέντε Κυριακάς, ἡ εὐαγγ. περικοπὴ ΙΔ'. Λουκᾶ ἀνεγνώσθη καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς 1 Δεκεμβρίου ἑπομένως θὰ ἦτο ὀρθότερον ἐὰν ὡρίζοντο αἱ Κυριακαὶ ὡς ἑξῆς. α) ΙΒ' Λουκᾶ, β) ΙΕ' Ζακχαίου γ) ΙΕ' Ματθαίου (Νομικοῦ), δ) ΙΣΤ' Ματθαίου καὶ ε) ΙΖ' Ματθαίου (Χαναναίας). Εἰς τὰς μετὰ τὴν Κυριακὴν μετὰ τὰ Φῶτα σημειώσεις τοῦ τυπικοῦ ἀναγινώσκομεν· «δεῖ γινώσκειν ὅτι μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, ὅταν τὸ Πάσχα ἐστὶν ὄψιμον καὶ ἀποροῦμεν εὐαγγελίων διὰ τὰς καθ' ἡμέραν λειτουργίας μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ Τριῳδίου, ***ἐὰν πληρωθῇ ἡ σειρὰ τῶν Εὐαγγελίων τοῦ Λουκᾶ***, ἀπαριθμοῦμεν εἰς τὸ ἔτος ἐνῶ εὑρισκόμεθα, πόσαι ἑβδομάδες τοῦ Ματθαίου πρὸ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὑψώσεως ***ἔμειναν***, καὶ ἀναγινώσκομεν τὴν σειρὰν ταύτην, ἕως οὗ ἄρξηται τὸ Τριῴδιον· τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν καὶ διὰ τοὺς Ἀποστόλους». Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω γενομένους ὑπολογισμοὺς αἱ περισσαὶ Κυριακαὶ τοῦ Ματθαίου, συμφώνως πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, κυμαίνονται μεταξὺ δύο καὶ ἑπτά. Ὥστε ἠμποροῦμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ τὸ μεταξὺ τῆς Κυριακῆς μ. Φῶτα καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου διάστημα τὴν ΙΖ' ΙΣΤ' ΙΕ' καὶ ΙΔ' Ματθαίου ἐὰν γίνῃ ἀνάγκη. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Κυριακὴ ΙΔ' Ματθαίου εἶναι σχεδὸν καθ' ὅλα ὁμοία κατὰ τὸ περιεχόμενον πρὸς τὴν ΙΑ'. Κυριακὴν Λουκᾶ (τῶν Προπατόρων), ὅπου πρόκειται περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ Δείπνου, προτιμότερον νὰ παραλείπεται ἡ ΙΔ'. Ματθαίου καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ τίθεται ἡ ΙΔ' Λουκᾶ ὁσάκις δὲν ἀναγινώσκεται κατὰ μῆνα Δεκέμβριον. Ὅταν τὸ Πάσχα

συμπέση εἰς τὴν 8 Μαΐου αἱ μεσολαβοῦσαι Κυριακαὶ εἶναι 6. Ἐπειδὴ ὁ Δεκέμβριος θὰ ἔχῃ τότε μόνον 4 Κυριακάς, δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ὡς ἑξῆς τὰς εὐαγγελικὰς περικοπάς, 9 Ἰανουαρίου Κυριακὴ μ. Φῶτα, 16 Ἰανουαρ. Κυριακὴ ΙΕ′ Λουκᾶ, 23 Ἰανουαρ. Κυρ. ΙΔ′ Λουκᾶ (Τυφλοῦ), 30 Ἰανουαρίου ΙΕ′ Λουκᾶ (Ζακχαίου,) 6 Φεβρουαρίου ΙΕ′ Ματθαίου (Νομικοῦ, διάφορος κατὰ πολὺ τῆς κατὰ Λουκᾶν Κυριακῆς τοῦ Νομικοῦ), 13 Φεβρουαρίου ΙΣΤ′ Ματθαίου (Ταλάντων) καὶ 20 Φεβρουαρίου ΙΖ′ Ματθαίου (Χαναναίας).

Ὡς πρὸς τὰς πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα δύο Κυριακὰς ὁ πίναξ Γ′. φανερώνει ὅτι αἱ ἡμερομηνίαι τοῦ Ἰανουαρίου αἱ σημειούμεναι κάτωθεν τῶν στηλῶν τῶν Κυριακῶν τούτων ἀντιπροσωπεύουν ἡ μὲν πρώτη τὴν ἡμερομηνίαν τῆς Κυριακῆς πρ. Φώτων, ἡ δὲ δευτέρα τὴν τῆς Κυριακῆς μ. Φῶτα. Ὁσάκις παραλείπεται ἡμερομηνία εἰς τὴν στήλην τῶν πρ. Φώτων Κυριακῶν, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων θὰ ζητηθῇ εἰς τὸν Δεκέμβριον τοῦ προηγουμένου ἔτους ἢ ἐντελῶς χάνεται, ὡς χάνεται καὶ αὐτὴ ἡ Κυριακὴ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν, ὅταν π.δ.χ. ἡ 1 Ἰανουαρίου συμπέσῃ εἰς ἡμέραν Κυριακήν. Κατὰ τὴν τυπικὴν διάταξιν ἡ ἀκολουθία τῆς πρὸ Χρ. Γ. Κυριακῆς, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ψάλλεται την Δευτέραν τῶν Χριστουγέννων. Ὁσάκις ἡ πρώτη Ἰανουαρίου συμπέσῃ εἰς Κυριακὴν ἀπορροφᾶται ἡ ἀκολουθία τῆς Κυρ. πρὸ τῶν Φώτων ὑπὸ τῶν δύο μεγάλων ἑορτῶν, Περιτομῆς τοῦ Κυρίου καὶ Μ. Βασιλείου, ὁπότε εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται τῆς Περιτομῆς, Ἀπόστολος δὲ τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐὰν ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Ἰανουαρίου συμπέσῃ εἰς τὰς 7 Ἰανουαρίου, ἡ Κυριακὴ αὐτὴ κυρίως εἶναι ἡ μετὰ τὰ Φῶτα, καθὼς ὅταν τὰ Χριστούγεννα συμπέσουν εἰς Σάββατον, ἡ ἑπομένη Κυριακὴ (26 Δεκεμβρίου) εἶναι ἡ Κυριακὴ μ.τ. Χρ. Γέννησιν. Τὸ Τυπικὸν ρητῶς ὀνομάζει τὴν Κυριακὴν τῆς Ζ′ Ἰανουαρίου Κυριακὴν μετὰ τὰ Φῶτα καθ' ἣν καὶ ἡ Σύναξις τοῦ τιμίου Προδρόμου. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν ἀμέσως ἑπομένην Κυριακὴν συμπίπτει ἡ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων (14 Ἰανουαρίου), «Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα, κατὰ σχετικὴν σημείωσιν τοῦ Τυπικοῦ, λέγονται τῇ ἐλευσομένῃ Κυριακῇ. Ἐὰν ὅμως συμπέσῃ τῇ 14 τοῦ μηνὸς ἡ τοῦ Τριῳδίου ἀρχή, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τῇ Ζ′ τοῦ μηνὸς Ἀπόστολος λέγεται τοῦ Προδρόμου, καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα.» Ἡ τελευταία αὐτὴ περίπτωσις ἀποκλείεται διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου μεσολαβουσῶν τοὐλάχιστον δύο Κυριακῶν ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω.

Χρῆσις τῶν πινάκων καὶ τρόπος τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ Κυριακοδρομίου. — Ὁ πίναξ Β δεικνύει τὰς Κυριακὰς τοῦ Ματθαίου κατὰ

τὰς 35 ἡμερομηνίας (4 Ἀπριλίου — 8 Μαΐου) κατὰ τὰς ὁποίας, συμφώνως πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, εἶναι δυνατὸς ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Πάσχα. Ὁ πίναξ Γ περιέχει τὰς Κυριακὰς τοῦ Λουκᾶ.

Ἐὰν π. δ. θέλωμεν νὰ μάθωμεν εἰς ποίαν ἡμερομηνίαν συμπίπτει κατὰ τὸ 1939 ἡ Ζ′ Κυριακὴ τοῦ Ματθαίου προστρέχομεν πρῶτον εἰς τὸν Πίνακα Α, ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὸν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, ἤτοι τὴν 9 Ἀπριλίου. Μεταφερόμεθα κατόπιν εἰς τὸν πίνακα Β ὅπου εἰς τὴν πρώτην στήλην εὑρίσκομεν τὴν ἡμερομηνίαν 9 Ἀπριλίου, ἐκεῖθεν διευθυνόμεθα ὁριζοντίως πρὸς τὴν στήλην ἄνωθεν τῆς ὁποίας σημειώνεται Ζ′ Κυριακή τοῦ Ματθαίου· ἀκριβῶς εἰς τὴν ἰδίαν γραμμὴν ὅπου ὁ ἀριθμὸς 9 κάτωθεν τῆς στήλης Ζ ἀναγινώσκομεν 16 Ἰουλίου, ἡμερομηνίαν καθ' ἣν θὰ συμπέσῃ ἡ Ζ′ Κυριακὴ Ματθαίου. Ἕτερον εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνώσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν αὐτὴν τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῶν Πατέρων τῆς Δ′ Συνόδου (Ματθ. ε′ 4-19), συμφώνως πρὸς ὅσα ἀνέπτυξα ἀνωτέρω. Ἐὰν πάλιν θέλωμεν νὰ εὕρωμεν ποία Κυριακὴ τοῦ Λουκᾶ θὰ εἶναι κατὰ τὴν 19 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1939 εὑρίσκομεν εἰς τὸν Πίνακα (πρώτη στήλη) Γ τὴν 9 Ἀπριλίου καὶ ἐκεῖθεν ὁριζοντίως διευθυνόμεθα πρὸς τὸν ἀριθμ. 19 Νοεμβρίου· ἐπὶ κεφαλῆς τῆς στήλης ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἀριθμὸς 19 ἀναγινώσκομεν Θ′, ἄρα τὴν 19 Νοεμβρίου 1919 Κυριακὴν θὰ ἀναγνωσθῇ τὸ εὐαγγέλιον τῆς Θ′ Κυριακῆς Λουκᾶ.

Εὐχερὴς εἶναι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ Πίνακος Δ. Παίρνομεν πάλιν ὡς βάσιν καὶ ἀφετηρίαν τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα διὰ τὸ ἔτος περὶ τοῦ ὁποίου θὰ πρόκειται. Ἐκεῖθεν ὁδηγούμενοι εὑρίσκομεν εἰς τὴν δηλουμένην ἀνάλογον στήλην εἴτε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς κρεωφαγίας, εἴτε τὴν ἡμερομηνίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, εἴτέ τι ἄλλο. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁσάκις πρόκειται περὶ βισέκτου ἔτους, πρέπει νὰ προσθέτωμεν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἡμερομηνίαν τῶν ἡμερῶν τῆς κρεωφαγίας, τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριωδίου, τῆς Ἀπόκρεω. Κατὰ τὸ βίσεκτον ἔτος π.δ.χ. 1940 ἑορταζομένου τοῦ Πάσχα τὴν 28 Ἀπριλίου θὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν πρώτην στήλην τοῦ Πίνακος Δ διὰ νὰ εὕρωμεν ἐκεῖ τὸν ἀριθμὸν 28· ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ὁριζοντίως διευθυνόμενοι εὑρίσκομεν εἰς τὴν ἰδίαν γραμμὴν κάτωθεν τῆς στήλης — ἡμέραι κρεωφαγίας — τὸν ἀριθμὸν 69, κάτωθεν τῆς στήλης — ἀρχὴ τοῦ Τριῳδίου — 17 Φεβρουαρίου καὶ κάτωθεν τῆς στήλης — ἀπόκρεως — 3 Μαρτίου. Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω θὰ προσθέσωμεν ἕνα ἀριθμὸν καὶ θὰ ἔχωμεν ἀντὶ 69 ἡμερ. κρ. 70 ἡμέρας, ἀντὶ 17 Φεβρουαρίου 18 Φεβρ. καὶ ἀντὶ 3 Μαρτίου 4 Μαρτίου. Τὴν

αὐτὴν προσθήκην θὰ κάμωμεν καὶ εἰς τὰς ἡμερομηνίας τῶν Κυριακῶν [4]) πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα, τὰς καταχωρουμένας εἰς τὸν πίνακα Γ, ὁσάκις πρόκειται περὶ δισέκτου ἔτους.

Διὰ νὰ καταρτίσωμεν τὸ κανόνιον πρῶτον συμβουλευόμεθα τὸν Πίνακα Α διὰ νὰ εὕρωμεν τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα διὰ τὸ ἔτος τοῦ ὁποίου τὸ Κυριακοδρόμιον συντάσσομεν προσέχοντες ἐὰν τὸ ἔτος εἶναι ἁπλοῦν ἢ δίσεκτον. Κατόπιν ἐξετάζομεν, ἀναλόγως τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα, τὴν ἐν τῷ Πίνακι Γ σειρὰν τῶν πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα Κυριακῶν. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ εὑρίσκομεν ἀκριβῶς τὰς ἡμερομηνίας τῶν δύο αὐτῶν Κυριακῶν. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθοῦντες τὴν ὑποδειχθεῖσαν μέθοδον εὑρίσκομεν εἰς τὸν Πίνακα Δ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου. Ταύτης εὑρεθείσης ὑπολογίζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὁρίων Κυριακῶν. Κατόπιν καθορίζομεν τὰς εὐαγγελικὰς περικοπὰς τῶν Κυριακῶν τούτων κατὰ τὰ ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἀναπτυχθέντα. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καθοδηγούμεθα ὑπὸ τοῦ Τριῳδίου, ἀπὸ δὲ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων ὑπὸ τοῦ Πεντηκοσταρίου. Τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων ἀριθμουμένης πρώτης Κυριακῆς τοῦ Ματθαίου προστρέχομεν εἰς τὸν Πίνακα Β διὰ νὰ τοποθετήσωμεν εἰς ἑκάστην Κυριακὴν τὴν ἀνάλογον ἡμερομηνίαν προσέχοντες εἰς τὸ μεταξὺ 13 καὶ 19 Ἰουλίου διάστημα ὁπότε, κατὰ τὰ προεκτεθέντα, ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκ. Συνόδου. Τοιουτοτρόπως φθάνομεν μέχρι τῆς Κυριακῆς μετὰ τὴν Ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ. Μετὰ ταῦτα συμβουλευόμεθα τὸν Πίνακα Γ ὅπου αἱ Κυριακαὶ τοῦ Λουκᾶ. Διὰ τοῦ Πίνακος τούτου καὶ δι' ὅσων ἀνωτέρω ἀνέπτυξα σχετικῶν πρὸς τὰς Κυριακὰς τοῦ Λουκᾶ **ἀσφαλῶς καὶ ἀλανθάστως** φθάνομεν μέχρι τῆς τελευταίας Κυριακῆς τοῦ Δεκεμβρίου.

Ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἐξαιρέσεις τὰς ἀφορώσας τὰς εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περικοπὰς τῶν Κυριακῶν, ἐξαιρέσεις ἐξαρτωμένας ἀπὸ τὰς ἑορτὰς τοῦ Μηνολογίου πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὴν κατωτέρω διάταξιν τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. «Συμπιπτούσης ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ μνήμης ἑορταζομένου Ἁγίου, Ἀπόστολος λέγεται τοῦ Ἁγίου καὶ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς. Ἐν δὲ ταῖς τῶν ἐφεξῆς Ἁγίων μνήμαις,

[4]) Ὁ ἀείμνηστος Πενταπόλεως Νεκτάριος Κεφαλᾶς, φιλόπονος ἀρχιερεύς, ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Εὐαγγελικήν του Ἱστορίαν παρομοίους Πίνακας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον ἡμερομηνιῶν τοῦ Πάσχα, ὅπου τὰς ἡμερομηνίας τῶν πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα Κυριακῶν λελανθασμένως ἐσημείωσε.

ἤτοι τῶν τριῶν ἑορτῶν τοῦ Προδρόμου (τοῦ Γενεσίου, τῆς Συνάξεως καὶ τῆς Ἀποτομῆς) τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ὡς καὶ τῶν ΙΒʹ, τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου, τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Αʹ, Δʹ, καὶ Ζʹ Συνόδου, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (ὅταν ἡ ἑορτὴ αὐτῶν μὴ συμπίπτῃ ἐντὸς τοῦ Τριῳδίου) Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον λέγονται, καὶ ἐν Κυριακῇ ἔτι, τῶν Ἁγίων. Ἂν συμπέσωσι Κυριακῇ αἱ ἑξῆς Θεομητορικαὶ ἑορταί, ἤτοι τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου, ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ ὁ Εὐαγγελισμός, οἱ Ἀπόστολοι καὶ τὰ Εὐαγγέλια ὑπόκεινται εἴς τινας ἀλλοιώσεις ἀξιοσημειώτους· οἷον, διὰ τὸ Γενέσιον ἐν Κυριακῇ, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον λέγονται τὰ τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς Ὑψώσεως, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλην Κυριακὴν μεταξὺ τῆς ἑορτῆς ταύτης καὶ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ· διὰ τὴν Ὑπαπαντὴν ἐν Κυριακῇ, εἰ μέν ἐστιν ἔξω τοῦ Τριῳδίου, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον λέγονται τῆς ἑορτῆς, εἰ δὲ ἐν μιᾷ τῶν Κυριακῶν τοῦ Τριῳδίου, ἐν μὲν τῷ Ὄρθρῳ λέγεται τὸ τῆς λειτουργίας Εὐαγγέλιον τῆς ἑορτῆς, ἐν δὲ τῇ λειτουργίᾳ ὁ Ἀπόστολος τῆς ἑορτῆς καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου. Διὰ τὸν Εὐαγγελισμόν, ἂν συμπέσῃ τῇ Γʹ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, Ἀπόστολος λέγεται τῆς Κυριακῆς καὶ Εὐαγγέλιον τῆς ἑορτῆς· ἂν δὲ τῇ Δʹ καὶ Εʹ Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον λέγονται τῆς ἑορτῆς [5]).... Ἐν τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου καὶ ἐν τῇ Ἀποδόσει, Ἀπόστολος και Εὐαγγέλιον λέγονται πάντοτε τὰ τῆς ἑορτῆς ἐν οἵᾳ ἂν ἡμέρᾳ τύχῃ » [6])

Ἐργαζόμενοι κατὰ τὴν ἀναλυθεῖσαν μέθοδον καταρτίζομεν τὸν σκελετὸν τοῦ Κυριακοδρομίου περιέχοντα τὰς ἡμερομηνίας τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἔτους καὶ τὰς ἀντιστοιχούσας εὐαγγελικὰς περικοπάς. Κατόπιν τούτου προβαίνομεν εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν Πραξαποστολικῶν περικοπῶν. Αἱ ἀποστολικαὶ περικοπαὶ τῶν Κυριακῶν πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα εἶναι αἱ καθιερωμέναι, ἐκτὸς ἂν ἡ Κυριακὴ μετὰ Φῶτα συμπέσῃ εἰς τὴν 7 Ἰανουαρίου, ὁπότε, ὡς προεσημειώθη, Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον λέγονται τοῦ Προδρόμου. Αἱ ἀποστολικαὶ περικοπαὶ τῶν μεταξὺ

[5]) Τὰ περαιτέρω τὰ ἀναφερόμενα εἰς ἄλλας περιπτώσεις, περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει τὸ Τυπικόν, παραλείπονται ἐνταῦθα, διότι ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ κατὰ τὸ νέον Ἡμερολόγιον φθάνει τὸ ἀργότερον μέχρι τῆς Πέμπτης τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν. Βλέπε πίνακα Δ.

[6]) Παράγραφος Τυπικοῦ 42, « Περὶ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελίου ». Ἑορταζόμενος Ἅγιος θεωρητέος ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τυπικὴ διάταξις ἐν τῷ Τυπικῷ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, οὐχὶ δὲ ἐν τοῖς Τυπικοῖς τῶν Μοναστηρίων ἢ ἐν τοῖς λεγομένοις Κτητορικοῖς. Ὁσάκις ἡ ἑορτὴ τῆς Ἰνδίκτου (1Σεπτεμβρίου) συμπέσῃ εἰς Κυριακὴν ἐπεκράτησε συνήθεια ὅπως Εὐαγγέλιον καὶ Ἀπόστολος ἀναγινώσκωνται τῆς ἑορτῆς.

τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου (Τελώνου καὶ Φαρισαίου) Κυριακῶν εἶναι αἱ ἑξῆς. Κατὰ τὴν ΙΒ′ Λουκᾶ (Λεπρῶν) ἀναγινώσκεται ὁ Ἀπόστολος τῆς ΚΘ′ Κυριακῆς (ἡ ἀρίθμησις τῶν Κυριακῶν, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων· εἰς τὸ βιβλίον τὸ λεγόμενον «Ἀπόστολος» καταχωρεῖται ὁ Ἀπόστολος ἑκάστης Κυριακῆς μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῆς). Κατὰ τὴν ΙΔ′ Λουκᾶ (Τυφλοῦ) ἀναγινώσκεται ὁ Ἀπόστολος τῆς ΛΑ′ Κυριακῆς, κατὰ δὲ τὴν ΙΕ′ Λουκᾶ (Ζακχαίου) ὁ τῆς ΛΒ′ Κυριακῆς. Ἐὰν χρησιμοποιηθῶσι καὶ Κυριακαὶ τοῦ Ματθαίου — διὰ νὰ πληρωθῇ τὸ μεταξὺ Κυριακῆς μ. Φῶτα καὶ Κυρ. Τελώνου καὶ Φαρισαίου κενόν, — Ἀπόστολοι ἀναγινώσκονται οἱ ἀντίστοιχοι πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς περικοπάς, ἤτοι κατὰ τὴν ΙΣΤ′ ὁ τῆς ΙΣΤ′ κατὰ τὴν ΙΖ′ ὁ τῆς ΙΖ′ κ. ο. κ. Περὶ τῆς ἀριθμήσεως καθόλου τῶν Κυριακῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῆς μετὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὑψώσεως, ἀπὸ ἀπόψεως Ἀποστολικῶν περικοπῶν, παρατίθενται τὰ δέοντα ἐν ὑποσημειώσει τοῦ Πίνακος Ε′ (παραρτήματος). Παραλείπονται κατὰ τὴν ἀρίθμησιν αἱ λόγῳ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα ἀχρηστευόμεναι Κυριακαὶ τοῦ Ματθαίου, συνυπολογίζονται δὲ αἱ Κυριακαὶ πρὸ καὶ μετὰ τὴν Ὕψωσιν. Ὡς πρὸς τὰς ἰδιαζούσας περιπτώσεις τῶν Ἀποστόλων θὰ τηρηθῶσιν αἱ τυπικαὶ διατάξεις περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ἐγένετο λόγος. Τοιουτοτρόπως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀποστολικῶν περικοπῶν πληροῦται ὁ σκελετὸς τοῦ κυριακοδρομίου.

Ὡς πρὸς τοὺς ψαλλομένους κατὰ τὰς Κυριακὰς ἤχους καὶ τὰ ἀναγινωσκόμενα ἑωθινὰ Εὐαγγέλια θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν σειρὰν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἡ τάξις αὐτὴ θὰ τηρηθῇ μέχρι τῆς Ε′ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν συμπεριλαμβανομένης. Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων — ὁπότε ἀναγινώσκεται Εὐαγγέλιον τοῦ Ὄρθρου κατὰ τὴν τυπικὴν διάταξιν τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν — ὁδηγούμεθα ὑπὸ τοῦ Τριῳδίου καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Πεντηκοσταρίου. Κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἀρχίζει νέα ἀρίθμησις τῶν Ἑωθινῶν καὶ τῶν Ἤχων. Ἡ σειρὰ τῶν ἑωθινῶν μεταβάλλεται κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκεται τὸ δ′ ἑωθινόν, κατὰ δὲ τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου τὸ ε′. Τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος ἀναγινώσκεται τὸ ἕβδομον καὶ ἑξῆς συνεχίζεται ἡ ἀριθμητικὴ σειρὰ τῶν Ἑωθινῶν. Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἀναγινώσκεται Εὐαγγέλιον τοῦ Ὄρθρου.

Διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Κανονίου ἔστω ὡς παράδειγμα τὸ βίσεκτον ἔτος 1940. Ἐν τῇ στήλῃ τῶν Κυριακῶν πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα τοῦ Πίνακος Γ′ (Λουκᾶ) παρατηροῦμεν ποία ἡμερομηνία εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ τῆς ὁριζοντίου γραμμῆς τῆς διευθυνομένης ἐκ τοῦ σημείου

ὅπου ὁ ἀριθμὸς 28, ἤτοι ἡ ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα κατὰ τὸ ἔτος 1940. Ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ διὰ μὲν τὴν Κυριακὴν πρ. Φώτων εἶναι 6, διὰ δὲ τὴν μετὰ 13. Κατὰ τὰ προειρημένα ὅμως ἐπειδὴ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἔτος εἶναι δίσεκτον θὰ προσθέσωμεν ἀνὰ μίαν μονάδα εἰς τοὺς ἄνω δύο ἀριθμούς. Τοιουτοτρόπως ἔχομεν ἀντὶ 6 Ἰανουαρ. 7 καὶ ἀντὶ 13 Ἰαν. 14. Μετὰ ταῦτα προστρέχομεν εἰς τὸν Πίνακα Δ διὰ νὰ εὕρωμεν τὴν ἡμερομηνίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Τριῳδίου. Εὑρίσκομεν ὅτι ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ εἶναι 17 Φεβρουαρίου, ἡ ὁποία διὰ τὸν αὐτὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον καὶ αἱ ἡμερομηνίαι τῶν δύο προσημειωθεισῶν Κυριακῶν (ἕνεκα τὰ δισέκτου) θὰ μετατραπῇ εἰς 18 Φεβρουαρίου. Εὑρεθέντων τῶν δύο τούτων τερμάτων ὑπολογίζομεν τὰς μεταξὺ αὐτῶν Κυριακάς.

Ἰανουαρίου	7	(Κυριακὴ μετὰ τὰ Φῶτα) Εὐαγγέλιον Προδρόμου καὶ Ἀπόστολος Προδρόμου
»	14	Εὐαγγέλιον Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα Ἀπόστολος Κυρ. μετ. τὰ Φῶτα
»	21	Κυριακὴ ΙΒ Λουκᾶ (Λεπρῶν) Ἀπόστολος Κυρ. ΚΘ′
»	28	» ΙΕ » Ζακχαίου Ἀπόστολος Κυρ. ΛΒ′
Φεβρ.	4	Κυριακὴ ΙΣΤ′ Ματθαίου (Ταλάντων) Ἀπόστολος Κυρ. ΙΣΤ′
»	11	» ΙΖ′ Ματθαίου (Χαναναίας) Ἀπόστολος Κυρ. ΙΖ′
»	18	» Τελώνου καὶ Φαρισαίου Ἀπόστολος Κυρ. ΛΓ′

κ. ο. κ.

Ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης μελέτης ἐξηγήθη διατὶ κατὰ τὴν 7 Ἰανουαρίου θεωρουμένην Κυριακὴν μετὰ τὰ Φῶτα ἀναγινώσκονται Εὐαγγέλιον καὶ Ἀπόστολος τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα. Ὁ ἀναγνώστης μετὰ τὰ προεκτεθέντα εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν μετὰ τὴν ΙΒ′. Κυριακὴν Λουκᾶ δὲν ἐσημείωσα καὶ ΙΔ′ Λουκᾶ (Τυφλοῦ) ἀλλὰ τὴν ΙΕ Λουκᾶ καὶ κατόπιν τὴν ΙΣΤ′ Ματθαίου. Ὡς πρὸς τὰ ἑωθινὰ καὶ τοὺς ἤχους σημειώνω ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1939 Δεκεμβρίου 31 (Κυριακὴν πρὸ τῶν Φώτων) θὰ ἔχωμεν ἦχον πλ. Β′ καὶ ἑωθινὸν Θ′, Ὥστε κατὰ τὴν Κυριακὴν 7 Ἰανουαρίου 1940 θὰ ἔχωμεν ἦχον βαρὺν καὶ ἑωθινὸν Ι′. Ἡ περαιτέρω καταχώρησις τῶν ἤχων, τῶν ἑωθινῶν εὐαγγελίων καὶ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν περικοπῶν καθίσταται εὐχερὴς διὰ τῶν δοθεισῶν σχετικῶν ὁδηγιῶν καὶ ἐξηγήσεων. Κατὰ τὸ 1940 ἡ Κυριακὴ πρὸ τῆς Ὑψώσεως συμπίπτει εἰς τὴν 8 Σεπτεμβρίου, ἑπομένως ἡ πρὸ αὐτῆς Κυριακὴ (1 Σεπτεμβρίου, θὰ εἶναι ἡ ΙΑ′. Συνοπολογιζομένων καὶ τῶν δύο πρ. καὶ μ. Ὕψωσιν Κυριακῶν,

ἡ Κυριακὴ πρώτη Λουκᾶ (22 Σεπτεμβρίου,) θὰ ἔχῃ Ἀπόστολον τῆς ΙΔ Κυριακῆς, ἤτοι Β. Κορ. α' 21 — β' 4. Ἡ β' Λουκᾶ (29 Σεπτεμβρίου) τὸν τῆς ΙΕ Κυριακῆς, ἤτοι Β. Κορ. δ' 6—15, ἡ γ' Λουκᾶ (6 Ὀκτωβρ). τὸν τῆς ΙΣΤ, ἤτοι Β. Κορ. στ' 1—10, ἡ δ' Λουκᾶ (13 Ὀκτωβρίου) τὸν τῶν Πατέρων τῆς Ζ.' Οἰκ. Συνόδου, ἤτοι Τίτ. γ' 8—15, ἡ ε' (3 Νοεμβρίου) τὸν τῆς Κης, ἤτοι Γαλ. α' 11—19, ἡ στ' Λουκᾶ (20 Ὀκτωβρίου) τὸν τοῦ ὁσίου Γερασίμου ἢ τοῦ Ἀρτεμίου τοῦ Μεγάλου — ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνηθειῶν — ἡ ζ'. Λουκᾶ (27 Ὀκτωβρίου) τὸν τῆς ΙΘ Κυρ. ἤτοι Β. Κορ. ια' 31—ιβ 9, ἡ τῆς η' τὸν τῆς ΚΑ', ἤτοι Γαλ. β. 16—20 (8 Δεκεμβρίου) ἡ τῆς Θ' τὸν τῆς ΚΒ, ἤτοι Γαλ. στ' 11-18, ἡ τῆς Ι τὸν τῆς ΚΓ, ἤτοι Ἐφ. β' 4—10, ἡ τῆς ΙΑ (15 Δεκεμβρίου) τὸν τῶν Προπατόρων, ἤτοι Κολ. γ' 4—11, ἡ πρ. Χρ. Γεννήσεως (22 Δεκ.) τὸν τοῦ μηνολογίου, καὶ ἡ μ. Χρ. Γέννησιν (29 Δεκ.) τὸν τοῦ μηνολογίου.

Οἱ πίνακες εἰς τὸ προσεχές.

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.

Ἡ Α. Θ. Π. ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως (18 τοῦ μ.), εὐλαβεῖ δὲ παρακλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν μεταβᾶσα ἐχοροστάτησε — τῇ 4ῃ τοῦ μ ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεύματι ἱ. Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἀναγνοῦσα ἐν τέλει τῆς θείας λειτουργίας καὶ τρισάγιον ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ ἀναπαυομένων ἀοιδίμων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Σωφρονίου Β', Γαβριὴλ Δ', Κωνσταντίου Β' καὶ Γρηγορίου Στ' — τῇ 5ῃ εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικολάου, ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ ἱ. Ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου, — καὶ τῇ 11ῃ τοῦ μ. ἐν τῷ ἐν Τζιβαλίῳ ἱ. Ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου, γενομένη ἐν ἁπάσαις ταῖς ὡς ἄνω ἐνορίαις δεκτὴ μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτῆς Πρόσωπον. Ἐν ταῖς ὡς ἄνω Πατριαρχικαῖς ἐν ταῖς ἐνορίαις Χοροστασίαις τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν κατὰ σειρὰν οἱ πανοσιολ. Τριτεύων κ Ἰσίδωρος καὶ Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διάκονος κ. Μελίτων.

– Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ὡς ἄνω ἐν ταῖς ἐνορίαις Χοροστασιῶν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησε, κατὰ τὴν τάξιν, ὁ πανοσιολ. Μ.Πρωτοσύγκελλος.

Ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Μεγαλοπρεπῶς διεξήχθησαν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαχικῷ Ναῷ αἱ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ τελεταί, προεξαρχούσης πάντοτε τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τόσον κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Μεγάλων Ὡρῶν (23 τοῦ μ.) καὶ τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ κατὰ τὴν παραμονήν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς Ἑορτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως. Κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς νυκτὸς τῶν Χριστουγέννων τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνελειτούργησαν οἱ σεβ. Μητροπολῖται Προύσης, Σάρδεων καὶ Πισιδίας, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Λαοδικείας καὶ Αἴνου. Τὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος τεύχους δημοσιευομένην Πατριαρχικὴν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Ἀπόδειξιν ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ἱ. ἄμβωνος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Αὐθημερὸν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια τῶν σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Ὑπαλλήλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τῶν Ἐπισκόπων, τῶν Ὀφφικιάλων, τῶν μελῶν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τῶν Πατριαρχείων, τοῦ σεβ. Σχολάρχου μετὰ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ πλείστων ἐγκρίτων ὁμογενῶν τῆς πόλεως. Αὐθημερὸν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη καὶ τὰ δι' ἰδιαιτέρας Ἀντιπροσωπείας ἀπὸ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων ὑποβληθέντα Αὐτῇ συγχαρητήρια.

Ἡ ὑποβολὴ τῶν εὐλαβῶν συγχαρητηρίων τοῦ πληρώματος ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἑπομένην (26 τοῦ μ.), καθ' ἣν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης. Μετὰ μεσημβρίαν ἐπισκεφθεῖσα κατ' οἶκον συνεχάρη ἡ Α. Θ. Παναγιότης τοὺς ἐν Φαναρίῳ, Σταμπούλ, Πέραν,

καὶ Βοσπόρῳ σεβ. Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς, καὶ τὴν μεθεπομένην, ἀνελθοῦσα εἰς τὸν Ἄνω Βόσπορον, τὸν σεβ. Μητροπολίτην Δέρκων. Πρὸς τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Χαλκηδόνος καὶ Πριγκηποννήσων ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὰς συγχαρητηρίους αὐτῆς εὐχὰς διεβίβασε τηλεγραφικῶς, τὸν δὲ σεβ. Μητροπολίτην Φιλαδελφείας ἀντισυνεχάρη διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Διὰ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, Μ. Ἀρχιδιακόνου καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων διεβιβάσθησαν αἱ εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τοὺς αὐτοπροσώπως ὑποβαλόντας τὰ σέβη αὐτῶν θεοφ. Ἐπισκόπους, Ὀφφικιάλους, Νομικοὺς Συμβούλους, τὸν καθηγητικὸν Σύλλογον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τὰς Ἐφοροεπιτροπὰς καὶ διαφόρους ἐγκρίτους ὁμογενεῖς.

Τῇ Α. Θ. Παναγιότητι συνεχάρησαν τηλεγραφικῶς ἢ διὰ γραμμάτων ἅπαντες οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἱεραρχία τοῦ Θρόνου, Ἀρχιερεῖς ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἐπίσης συνεχάρησαν Αὐτῇ ἡ Α. Χάρις ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας κ. Κόσμο Λάγκ καὶ ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν κ. Ἀδόλφος Κιοῦρι.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια.

— Τῇ 8ῃ τοῦ μηνὸς μεταβὰς εἰς τὴν Νομαρχίαν ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τὸν νέον Νομάρχην καὶ Δήμαρχον τῆς Πόλεως κ. Λουτφῆ Κιρδὰρ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

— Διὰ τῶν αὐτῶν ἀντιπροσώπων Αὐτῆς ἡ Α. Θ. Παναγιότης διεβίβασε τὰς συγχαρητηρίους Αὐτῆς εὐχὰς τῷ νέῳ Διευθυντῇ τῆς Ἀστυνομίας κ. Σαδρ. Ἀκᾶ (12 τοῦ μ.).

— Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς Γιουγοσλαυΐας (1 τοῦ μ.), πανηγυρισθείσῃ, μερίμνῃ τοῦ ἐνταῦθα Ἐντίμου Γενικοῦ Προξενείου τῆς Γιουγοσλαυΐας, δι' ἐπισήμου Δοξολογίας ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱ. Ναῷ τῆς ἁγ. Τριάδος, προεξάρχοντος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνου, συμμετεχόντος δὲ σὺν πολλῷ Πρεσβυτερίῳ καὶ τοῦ ἐνταῦθα Σέρβου Πρωθιερέως αἰδεσιμ. κ. Πέτρου Χαϊδούκοβιτς, τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβίβασε τῷ ἐντιμοτάτῳ κ. Σπάσο Βέσνιτς, Διευθύνοντι τὸ Γενικὸν Προξενεῖον, παραστὰς ἐν τῇ Δοξολογίᾳ μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως, ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

— Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς Φιλλανδίας τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια διεβίβασε τῷ οἰκείῳ ἐνταῦθα Προξενείῳ ἐπίσης ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως.

Ἀγγλικανικὴ Παροικία.

Εὐγενεῖ προσκλήσει τοῦ αἰδεσιμολ. Πρωθιερέως τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Παροικίας κ. Αὐγουστίνου Ὄκλεϋ, κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐν Πέραν Ἀγγλικανικῷ Ναῷ λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ μέρους τῆς Α.Θ. Παναγιότητος παρέστη διαβιβάζων τὰς εὐχὰς Αὐτῆς πρὸς τὴν εὐσεβῆ Παροικίαν ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως.

Ὀνομαστήρια.

— Ἐπὶ τῇ ὀνοματικῇ ἑορτῇ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Νικολάου (6 τοῦ μ.), μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Α. Μακαριότητος ἀντηλλάγησαν κατάλληλα τηλεγραφήματα.

— Τοῖς ὡσαύτως κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑορτάσασι τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν σεβ. Μητροπολίταις Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδωνι (12) καὶ Λήμνου κ. Στεφάνῳ (27) αἱ

συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβιβάσθησαν διὰ σεπτῶν Αὐτῆς Γραμμάτων.

— Τὸν εὐγενέστατον Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ρουμανίας κ. Νικόλαον Λουκασίεβιτς, ἑορτάσαντα ὁμοίως, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη ὁ Πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως.

— Τῷ ἐντιμολ. Ἄρχοντι Μ. Διερμηνεῖ κ. Σπυρ. Κωνσταντινίδῃ αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαί, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ, διεβιβάσθησαν διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Μαξίμου.

Θεῖον Κήρυγμα.

— Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν Χοροστασίαν τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος.

— Ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς Ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὸ θεῖον κήρυγμα κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς διαγενομένης Νηστείας τῶν Χριστουγέννων ἐγένετο τακτικῶς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς χοροστατησάντων ἢ λειτουργησάντων σεβ. Μητροπολιτῶν, τῶν θεοφ. Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμένων, τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ κηρύττειν τὸν θεῖον λόγον ἐκ τῶν ἱερατικῶς Προϊσταμένων καὶ τῶν τακτικῶν θεολόγων ἱεροκηρύκων τῶν διαφόρων ἱ. Ναῶν. Ἐκτάκτως ὁρισθεὶς ἐκήρυξε τῇ 11ῃ Δεκεμβρίου ἐν Κοντοσκαλίῳ καὶ τῇ 18ῃ ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ ἱ. Ναῷ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διάκονος κ. Μελίτων.

Μνημόσυνον.

Τῇ 11ῃ τοῦ μ. ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος, προεξάρχοντος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, τριετὲς μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου ἰατροῦ Θωμᾶ Σγουρδαίου. Κατ᾽ αὐτὸ ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη καὶ διεβίβασε τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς πρὸς τὴν εὐγενεστάτην χήραν καὶ τὸν ἐρίτιμον Οἶκον Ἠλιάσκου ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἀφίξεις.

Τῇ 28ῃ τοῦ μηνὸς ἀφίκετο ἐνταῦθα ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ ἐν τῇ αὐτόθι Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων πανοσιολογ. Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Θρόνου κ. Παγκράτιος Ἰβηρίτης, ἰατρός, δι᾽ ἀτομικὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις.

Ἐπισκέψεις.

Ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι:

— Τῇ 1ῃ τοῦ μηνὸς ὁ νέος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος εὐγενέστατος κ. Γεώργιος Κούστας.

— Τῇ 3ῃ ὁ νέος Πρεσβευτὴς τῆς Ἀλβανίας ἐν Ἀγκύρᾳ ἐξοχώτατος κ. Ἀσάφ Τζατζούλη.

Ὅ τε κ. Πρεσβευτὴς καὶ ὁ κ. Γ. Πρόξενος, προσελθόντες ἵνα ὑποβάλωσι τὰ ἑαυτῶν σέβη ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν νέων καθηκόντων αὐτῶν, ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ πάσης τῆς ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς τάξεως προβλεπομένης τιμῆς, ἀντεπεσκέφθη δὲ αὐτοὺς ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου.

— Τῇ 12ῃ ὁ Ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Γεώργιος Χριστοδούλου, ἐλθὼν ἵνα ἀποχαιρετήσῃ ἐπὶ τῇ ἐκ τῆς ἐνταῦθα Προξενικῆς ὑπηρεσίας ἀναχωρήσει αὐτοῦ.

Θάνατος ἱερέως.

Τῇ 27ῃ τοῦ μηνὸς ἀπεβίωσεν ὁ ἐκ τῶν ἱερέων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Γεράσιμος Κολόμβος. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο τῇ ἑπομένῃ ἐν Ταταούλοις, προεξάρχοντος τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Λεύκης κ. Παγκρατίου.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἠσχολήθη ἐπὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς φύσεως ζητημάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀμερικῆς τὴν Μητρόπολιν Αὐστραλίας καὶ τὰς ἐν Δωδεκανήσῳ Μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου.

Διὰ γράμματος αὐτοῦ ὁ σεβ. Τοποτηρητὴς Κύπρου Μητροπολίτης Πάφου κ. Λεόντιος διεβίβασε τῇ Ἐκκλησίᾳ μουσικὸν χειρόγραφον τοῦ ἐκεῖ μουσικολόγου Κ. Παντελίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «Μέθοδος Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κατὰ θεωρίαν καὶ πρᾶξιν» ἐξαιτούμενος τὴν ἔγκρισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Π/χείου. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο παρεπέμφθη πρὸς μελέτην εἰς τὴν οἰκείαν ἐν τοῖς Πχείοις Ἐπιτροπήν.

Ἐπιτροπὴ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.

Ἀνασυγκροτηθεῖσα ἡ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰδιαιτέρα μόνιμος ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Ἐπιτροπή, κατηρτίσθη ἐκ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Λαοδικείας κ. Δωροθέου, προέδρου, καὶ μελῶν τῶν θεοφιλ. Ἐπισκόπων Λεύκης, Ἐλαίας καὶ Ναζιανζοῦ καὶ τῶν μουσικολογιωτάτων Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τοῦ πανσέπτου Πατριαρχικοῦ Ναοῦ κ. Ἰακώβου Ναυπλιώτου καὶ Ἄρχοντος Λαμπαδαρίου κ. Κωνσταντίνου Πρίγκου καὶ τοῦ Διδασκάλου τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν τῇ Ἱ. Θεολογικῇ Σχολῇ κ. Μιχαὴλ Χατζῆ Ἀθανασίου.

Πατριαρχικὴ Βιβλιοθήκη.

Ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 8ης τοῦ μηνὸς διώρισε τὸν τέως ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενον τῆς Κοινότητος Ταταούλων θεοφιλ. Ἐπίσκοπον Λεύκης κ. Παγκράτιον Βιβλιοθηκάριον τῶν Πατριαρχείων.

Συνοδικαὶ Συνεδρίαι.

Τῇ 20ῇ τοῦ μηνὸς ἐπὶ τῇ διακοπῇ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Δωδεκαημέρου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχήθη τοῖς σεβ. ἁγίοις Συνοδικοῖς τὰ εἰκότα, ἐκ μέρους δὲ τῶν Α. Α. Σεβασμιοτήτων ἁπάντων ηὐχαρίστησε καὶ ἀντηυχήθη Αὐτῇ καταλλήλως ὁ Α΄ τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

† *Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, Σχολάρχου τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς,* **Ἡ ἀθάνατος ἀγάπη**, *ἐν Ἰσταμπούλ, 1938, σχῆμα 8ον, σελ. 2+81.*

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανοῦ πόνημα περιλαμβάνον δέκα καὶ πέντε ἄρθρα, περιεχομένου ἠθικοῦ, τὰ ἑξῆς: ἡ ἀθάνατος ἀγάπη — τὸ φθοροποιὸν βιβλίον — τὸ ἔμβλημα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς — ἡ μεγάλη ἐπέτειος — ἐκ βαθέων ἐκέκραξα — παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακὼβ — τὸ δρᾶμα τοῦ πόνου — πενία καὶ πλοῦτος — ἡ προσδοκία τοῦ Ἰσραὴλ — ἡ μετάνοια — ἄνθρωπον οὐκ ἔχω — ὁ Πρόδρομος — ἡ ἀνάστασις — ἡ πεντηκοστὴ — πρὸς τὴν Δαμασκόν. Τὸ πόνημα ἀφιεροῦται εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς γεραρᾶς Σχολῆς «ὅσοι τὸν δρόμον τελοῦσιν ἀκόμη τῆς μαθητείας καὶ ὅσοι τελέσαντες ὑπηρετοῦσιν ἤδη ἀπὸ διαφόρων θέσεων τοὺς ἁγίους σκοποὺς τῆς Ἐκκλησίας».

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖ ἐξαίρετον πνευματικὸν ἐντρύφημα. Ἐγγυῶνται

περὶ τούτου τόσον ἡ γνωστὴ περὶ τὸν λόγον γλαφυρότης τοῦ σεβ. συγγραφέως ὅσον καὶ αἱ περιστάσεις τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ· ἐφιλοπονήθη, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ ἀναφέρεται, ἐν μέσῳ τῶν φροντίδων καὶ τῶν ἄλλων περισπασμῶν τοῦ περὶ τὴν Σχολὴν πολυμόχθου ἔργου τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ ἔχει τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κοινῶν μετὰ τῶν μαθητῶν πνευματικῶν ἐντεύξεων, τὰς ὁποίας τόσον προάγουσιν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου λόφου καὶ ἐξυψοῦσι καὶ καθιστῶσι προσφιλεῖς ἡ ἁγιότης τοῦ τόπου, ἡ ὡραιότης τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ περὶ τὰ καλὰ ἐπίδοσις καὶ φιλοτιμία τῶν μαθητῶν Διὰ τοῦτο τὸ ὡραῖον τοῦτο βιβλίον πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ ἀπόκτημα ὄχι μόνον τῶν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς μαθητῶν τῆς Α. Σεβασμιότητος, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἱεροκήρυκος καὶ παντὸς ἐν γένει κληρικοῦ, καὶ δὴ καὶ παντὸς εὐσεβοῦς χριστιανοῦ, ἐνδιαφερομένου διὰ ζητήματα ὁποῖα εἶνε τὰ ἐν τῷ πονήματι τῆς Α. Σεβασμιότητος ἀναλυόμενα.

Ε. Κ. - Φ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἐξεδόθη τὸ XV ἔτος τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας (1937-1938), VI τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Περιεχόμενα : Ἐπαρχία Σκοπίων. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις καὶ κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Ρ. Γρούϊτς « Ἡ Μητρόπολις Σκοπίων » (Σκόπια 1935), σελ. 1 - 132, ***καθ. Ἰβὰν Σνιέγαρωφ.*** — Ἀπόκρυφα καὶ ψευδεπίγραφα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (εἰσαγωγικὴ μελέτη), σελ. 1-156, ***καθ. Ἰβὰν Σ. Μαρκόφσκη.*** — Οἱ ἅγιοι ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος (ὑλικὸν ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ ἐν Σόφιᾳ συνοδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσείου), σελ. 1 - 160+I-X, ***καθηγ. Πρωθιερ. Ἰβὰν Γόσεφ.*** — Τὰ Ρωσσικὰ Μοναστήρια πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, σελ. 1-40, ***ὑφηγ. Πρωτοπρ. Γ. Σιβέλσκη.*** — Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐργασίας καὶ ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία (ἱστορία, θεωρία καὶ πρᾶξις), σελ. 1-43, ***καθ. Πρωθιερ. Χρ. Δήμητρωφ.*** — Τὸ ἠθικὸν κράτος (Γενικὴ ἐπισκόπησις ἐπὶ τοῦ κράτους ἀπὸ ἀπόψεως χριστιανικῆς κοινωνιολογίας καὶ ἠθικῆς) σελ. 1-174, ***καθηγ. Γ. Ι. Πάσεφ.***

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά

Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως

Ἀρχιεπισκοπὴ ΚΠόλεως

Ἱερὰ Σύνοδος

Θεολ. Σχολὴ Χάλκης

Μοναὶ

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις εἰς τὰ Πατριαρχεῖα

Ἐπαρχίαι τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου

Ἀρχιερατικαὶ ἐκλογαί